

Handleiding beheer medische afvalstoffen

Handleiding beheer medische afvalstoffen

Documentbeschrijving

1. *Titel publicatie*
Handleiding beheer medische afvalstoffen

2. *Verantwoordelijke Uitgever*
Danny Wille, OVAM, Stationsstraat 110, 2800 Mechelen

3. *Wettelijk Depot nummer*

4. *Aantal bladzijden*
129

5. *Aantal tabellen en figuren*
1 + 3

6. *Prijs**
Gratis

7. *Datum Publicatie*
December 2014

8. *Trefwoorden*
Medisch afval, intern beheer, verwerking, opslag, geneeskundige praktijken, geneeskundige instellingen, thuiszorg

9. *Samenvatting*
Het beheer van medische afvalstoffen in geneeskundige instellingen en praktijken, en in de thuiszorg is complex en vergt grote inspanningen en financiële middelen. Het is er op het gericht de risico's voor de volksgezondheid en het milieu te vermijden. De handleiding geeft een overzicht van de correcte interne inzameling en opslag, de inzameling en de verwerking van de medische afvalstoffen in de instellingen, praktijken en in de thuiszorg.

10. *Begeleidingsgroep en/of auteur*
Philippe Van de Velde, Jules Baert (Zorgnet), Dominic Hermans (Curio, ZOL), Els Marjaux (UZ Leuven), Baudouin Ska (Febem), Willy Van Praet (UZGent)

11. *Contactperso(o)n(en)*
Philippe Van de Velde, Walter Werquin (OVAM)

12. *Andere titels over dit onderwerp*
Code goede praktijk medisch afval verzorgingsinstellingen

Gegevens uit dit document mag u overnemen mits duidelijke bronvermelding.

De meeste OVAM-publicaties kunt u raadplegen en/of downloaden op de OVAM-website: <http://www.ovam.be>

Inhoudstafel

	Voorwoord	7
1	Medische afvalstoffen	9
1.1	Wat zijn medische afvalstoffen?	9
1.1.1	Risicohoudend medisch afval	10
1.1.2	Niet-risicohoudend medisch afval	11
1.1.3	Radioactief medisch afval	11
1.2	Waar ontstaan medische afvalstoffen?	12
1.2.1	Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen	12
1.2.2	Geneeskundige praktijken	13
1.2.3	Medische thuiszorg	13
1.3	Het beheer van medische afvalstoffen	14
1.3.1	Producenten van de medische afvalstoffen	14
1.3.2	Opdrachtgever van een afvaltransport	15
1.3.3	Inzamelaar/handelaar/makelaar	15
1.3.4	Vervoerder	16
1.3.5	Uitvoerder van decontaminatie	16
1.3.6	Verwerker	16
1.4	Hoe worden medische afvalstoffen verwerkt?	16
2	Algemene verplichtingen	19
2.1	Beheer en opslag van medische afvalstoffen	19
2.2	Afvaltransport: het identificatieformulier	20
2.3	Het afvalstoffenregister	21
3	Medische afvalstoffen van ziekenhuizen	23
3.1	Comité ziekenhuishygiëne	23
3.2	Administratieve verplichtingen	23
3.2.1	Lijst van medische afvalstoffen.	23
3.2.2	Boekhouding voor psychotrope en verdovende afvalstoffen.	23
3.2.3	Veiligheidsadviseur	24
3.3	Code van Goede Praktijk 'Verpakking en transport van medisch afval in Vlaanderen'	25
3.4	Verpakking van medische afvalstoffen	25
3.4.1	Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA.	25
3.4.2	Verpakking van vast NRMA	26
3.5	Inzameling en opslag van medische afvalstoffen	27
3.5.1	Centrale opslag	27
3.5.2	Inzameling en opslag van RMA	27
3.5.3	Inzameling en opslag van NRMA.	29
3.5.4	Inzameling van radioactief besmette afvalstoffen	29
3.5.5	Aandachtspunten inzameling in ziekenhuizen	30
3.6	Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen	31
3.6.1	RMA en vloeibaar of pasteus NRMA.	31
3.6.2	Vast NRMA	31
3.6.3	Kleinere partijen afvalstoffen uit verschillende exploitatiezetels	31
4	Geneeskundige praktijken	33
4.1	Administratieve verplichtingen	33
4.1.1	Lijst van medische afvalstoffen	33
4.1.2	Boekhouding voor psychotrope en verdovende afvalstoffen	33
4.2	Verpakking van medische afvalstoffen	33
4.2.1	Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA.	33
4.3	Opslag en inzameling van medische afvalstoffen	34
4.3.1	Opslag van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA	34
4.3.2	Opslag van vast NRMA	34

4.3.3	Langdurige opslag	35
4.3.4	Sorteren buiten de praktijk	35
4.4	Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen	36
4.4.1	Waar kan ik naartoe met mijn medische afvalstoffen?	36
4.5	Medische afvalstoffen van dierenartsen en landbouwers	36
4.5.1	Medische verzorging van dieren op het bedrijf	36
4.5.2	Bewaren van dode (gezelschaps)dieren	37
4.5.3	Vervoer van dode gezelschapsdieren	38
5	Thuisverzorgers	39
5.1	Administratieve verplichtingen	39
5.1.1	Afvalstoffenregister	39
5.2	Beheer en inzameling van medische afvalstoffen	39
5.3	Waar kan ik naartoe met medische afvalstoffen?	39
5.3.1	Enkele specifieke vragen uit de praktijk	41
5.4	Overzicht voor thuisverzorging	42
6	Achtergrond	45
6.1	Wettelijk kader	45
6.1.1	Federale wetgeving	45
6.1.2	Regelgeving van het Vlaamse gewest	51
6.2	Bijlagen	54
6.3	Nuttige adressen	120
6.4	Afkortingen	123
Bijlage 1:	Lijst van tabellen	125
Bijlage 2:	Lijst van figuren	127
Bijlage 3:	Bibliografie	129

Voorwoord

Met het 'Vlaams reglement voor afvalvoorkoming en -beheer' (Vlarea) trad in 1998 een specifieke wetgeving in werking rond het beheer van medische afvalstoffen, een bijzondere vorm van bedrijfsafval. In 2012 werd Vlarea vervangen door het Vlarema, 'Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalcringen en afvalstoffen'. De vraag vanuit de verzorgingssector naar een geactualiseerde handleiding voor medische afvalstoffen was erg groot.

De OVAM ging daarom met vertegenwoordigers van de verzorgingssector, de overheid, de gemeenten en intercommunales, de milieubedrijven en de afvalverwerkers rond de tafel zitten. Het resultaat is deze handleiding. Hierin komen specifieke problematieken rond medische afvalstoffen aan bod: van ziekenhuizen, geneeskundige praktijken en thuisverzorgers.

Voor ziekenhuizen is het beheer van deze afvalstroom een belangrijke uitdaging omwille van de omvang en het grote aandeel risicohoudend medisch afval. De verwerkings- en ophaalkosten daarvan lopen hoog op. Risicohoudend medisch afval maakt tien tot vijftien procent van de totale hoeveelheid ziekenhuisafval uit, maar is wel verantwoordelijk voor bijna vijftig procent van de afvalkosten van de geneeskundige instellingen.

Het afvalbeheer van geneeskundige praktijken heeft door de geografische spreiding van deze praktijken nood aan een aangepaste benadering. De OVAM wil met deze handleiding gebruiksvriendelijke informatie aanbieden over de wettelijke mogelijkheden voor een efficiënt afvalbeheer.

Ook thuisverzorgers vinden in deze brochure de nodige informatie. Steeds meer patiënten verzorgen zichzelf immers thuis of laten zich thuis verzorgen. Hierdoor verschuift de productie van medisch afval naar de patiënt. Ook zijn specifieke afvalproblematiek komt hier aan bod.

Deze handleiding focust op medische afvalstoffen. Daarbij komen drie belangrijke thema's aan bod: het ontstaan en de opslag van afvalstoffen, de afgifte en het vervoer en tot slot de verwerking. We trachten een antwoord te geven op praktische vragen in verband met het zorgvuldige en juiste beheer van medische afvalstoffen. Hoe gaat u veilig en correct om met medisch afval? Hoe kunt u het op de juiste manier verpakken en vervoeren? Moet u het laten storten, verbranden of recycleren? In deze handleiding vindt u het antwoord. We hebben de belangrijkste en praktische informatie gebundeld in aparte hoofdstukken voor drie belangrijke groepen van producenten van medische afvalstoffen: de ziekenhuizen, de geneeskundige praktijken en de thuisverpleegkundigen. Wanneer u het hele document doorleest dan komt u daarom misschien wel af en toe een herhaling tegen.

Om de handleiding zo praktisch mogelijk te maken, werden ook enkele afvalstoffenfiches opgenomen. Die geven een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten. Ze bevatten ook links naar andere websites, waarop u meer gedetailleerde informatie krijgt over de behandeling van de verschillende afvalstoffen. De handleiding bevat ook een uitgebreide sorteerlijst. Daarin vindt u snel de meest relevante informatie terug, met links naar de eventuele afvalstoffenfiches die daarover werden gemaakt.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de onderverdeling van medisch afval. Vooral het onderscheid tussen risicohoudend medisch afval (RMA) en niet-risicohoudend medisch afval (NRMA) is belangrijk voor een veilig en efficiënt beheer van de afvalstoffen. Dit hoofdstuk verduidelijkt welke medische afvalstoffen in aanmerking komen voor decontaminatie of ontsmetting. Daarnaast geeft hoofdstuk 1 een overzicht van waar medische afvalstoffen ontstaan en welke actoren betrokken zijn bij het beheer ervan.

Hoofdstuk 2 lijst de algemene verplichtingen voor het beheer van medische afvalstoffen op. Deze gelden voor zowel de ziekenhuizen, de geneeskundige praktijken als de thuisverzorgers.

De hoofdstukken 3, 4 en 5 zetten de specifieke verplichtingen voor de respectievelijke groepen op een rijtje. Deze hoofdstukken zijn opgebouwd volgens de levensloop van de medische afvalstof: ontstaan en opslag, afgifte en vervoer en tot slot verwerking.

Hoofdstuk 6 biedt de lezer de nodige achtergrondinformatie. Het bevat onder meer een sorteerlijst en enkele afvalstoffenfiches. Die fiches beschrijven hoe u bepaalde medische afvalstoffen veilig en efficiënt kunt beheren. Hoofdstuk 6 bevat ook een voorbeeldformulier voor de identificatie van gevaarlijke en niet-gevaarlijke medische afvalstoffen. Ook nuttige adressen en afkortingen vindt u in dit hoofdstuk terug.

1 Medische afvalstoffen

Of het nu gaat om ziekenhuizen, artsenpraktijken of thuisverzorgers: bij geneeskundige behandelingen, diagnoses, onderzoeken van mensen en (huis)dieren ... ontstaan tal van afvalstoffen. Deze medische afvalstoffen verdienen speciale aandacht, want sommige zijn niet zonder risico. Een aangepast beheer is nodig om te voorkomen dat ze onze gezondheid of het leefmilieu schaden. Maar wat zijn nu precies medische afvalstoffen? Wie is er betrokken bij het beheer? En hoe worden medische afvalstoffen verwerkt? U leest het in dit hoofdstuk.

1.1 Wat zijn medische afvalstoffen?

Medische afvalstoffen zijn alle afvalstoffen die voortkomen uit geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen, diagnoses of onderzoeken door medische professionelen. Het omvat ook het afval van (dier)geneeskundige handelingen gericht op het bevorderen en controleren van de gezondheid. Het afval dat ontstaat bij farmaceutische en biologische onderzoek in klinische, medisch en farmaceutische laboratoria behoort ook tot het medische afval. Medisch afval wordt ook geproduceerd in mortuaria en in centra voor bloedtransfusies. Het gaat dus om bijvoorbeeld injectienaalden, infusen, vervallen medicijnen, maar ook om proefdierkadavers, medische implantaten, ...

De Vlaamse regelgeving maakt een onderscheid tussen huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen. Huishoudelijke afvalstoffen ontstaan uitsluitend bij de normale activiteiten van een gezin. De afvalstoffen die ontstaan bij een industriële, ambachtelijke of wetenschappelijke activiteit zijn bedrijfsafvalstoffen. De medische verzorging buiten de gezinsomgeving is een professionele activiteit die bedrijfsafvalstoffen oplevert. Het Vlarema rekent bepaalde bedrijfsafvalstoffen tot de gevaarlijke of bijzondere afvalstoffen. Die vergen een aangepaste behandeling of verwerking. Volgens de Vlaamse wetgeving zijn medische afvalstoffen daarom bijzondere bedrijfsafvalstoffen. Hiervoor stelt de overheid bepaalde eisen op het vlak van opslag, transport en verwerking.

Niet alle medische afvalstoffen zijn gevaarlijk. Ze worden daarom verder onderverdeeld in risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) en niet-risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA). Dit heeft belangrijke gevolgen voor hun inzameling en hun verwerking.

Medische afvalstoffen ontstaan dus wanneer artsen of verplegend personeel een medische handeling uitvoeren. Dit zijn alle handelingen die gericht zijn op het behandelen, het vaststellen of de preventie van medische aandoeningen bij mensen en dieren. Ook wetenschappelijke vorsers en labopersoneel die hiernaar onderzoek doen produceren medische afvalstoffen. De medewerkers (professioneel en vrijwillig) van hulpdiensten zorgen af en toe tot vaak voor medische afvalstoffen. Dit zijn bedrijfsafvalstoffen waarvoor de producent moet zorgen voor de inzameling en de verwerking.

In de thuisomgeving van patiënten werken ook professionele zorg verstrekkers. Zij produceren steeds meer medische afvalstoffen die bovendien vaker een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding met zich meebrengen. Niet alle medische handelingen gebeuren door (para)medici. Vooral in de thuisomgeving kunnen ook patiënten zelf of hun familieleden bepaalde zorgen toedienen. Daarbij ontstaan huishoudelijke afvalstoffen van medische aard (naalden, kompressen, ontsmettingsmateriaal ...). Deze vallen voor de inzameling en de verwerking onder de verantwoordelijkheid van de lokale besturen. Veel daarvan mag bij het huisvuil, maar een deel hoort bij het klein gevaarlijk afval (KGA). In het luik over de thuiszorg gaan we daar wat meer in detail op in.

Bij het aanbieden van medische behandelingen, zowel in een geneeskundige instelling als bij thuisverpleging, ontstaan niet alleen medische afvalstoffen. De normale werking van een ziekenhuis, een dokterspraktijk of thuisverpleging zorgt ook voor flink wat andere bedrijfsafvalstoffen. Het gaat dan om verpakkingen, papier, etensresten ...

Deze afvalstoffen worden hier niet allemaal behandeld. Van enkele die wel vrij vaak in de medische instellingen en praktijken ontstaan hebben we fiches over hun inzameling en verwerking opgenomen als bijlage. Meer informatie over het beheer van de andere bedrijfsafvalstoffen in de verzorgingssector vindt u via [sorteermeer](#) pagina's van de OVAM website.

1.1.1 Risicohoudend medisch afval

Risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) zijn medische afvalstoffen die een bijzonder risico inhouden. Ze kunnen een microbiologische besmetting, een vergiftiging of een verwonding veroorzaken. Ook afvalstoffen die om ethische redenen een bijzondere behandeling vereisen, worden als risicohoudend beschouwd

Voorbeelden van RMA:

- Afval afkomstig van geneeskundig onderzoek van mensen en dieren die besmet zijn met een ziekte die via afval kan worden overgedragen of waarvan niet geweten is op welke manier ze wordt overgedragen. Het gaat onder meer om antrax, Lassa-, Ebola- en Marburgkoorts en genetisch gemodificeerde organismen;
- Infectueus afval van laboratoria dat niet onder de verantwoordelijkheid van de houder werd gesteriliseerd;
- Bloed en bloederivaten indien niet geabsorbeerd;
- Scherpe medische voorwerpen;
- Cytostatica en alle afval van behandelingen met cytostatica;
- Kunstnieren van patiënten besmet met een bovenvermelde ziekte;
- Anatomisch afval, pathologisch afval, orgaandelen of delen van ledematen die ontstaan bij operatieve of verloskundige ingrepen. Orgaandelen die bestemd zijn voor transplantatie of recuperatie horen hier niet bij;
- Levenloze foetussen van minder dan twaalf weken.

Of een medische afvalstof wel of niet risicohoudend is heeft gevolgen voor de opslag en de verwerking. Om het risico op besmetting, vergiftiging of verwonding zo klein mogelijk te houden moet de tijdelijke opslag van deze afvalstoffen zorgvuldig gebeuren in geschikte ruimtes. Het verwerken van RMA dient te gebeuren in een daartoe vergunde inrichting. In die installaties worden deze medische afvalstoffen verbrand in een draaitrommel oven bij hoge temperatuur. Dit is een vrij duur proces. Bij deze verbranding worden alle gevaren op besmetting, vergiftiging of verwonding weggenomen zonder handelingen waarbij medewerkers van ziekenhuizen, milieubedrijven of het publiek bloot gesteld worden aan deze gevaren.

Met een voorbehandeling is het echter mogelijk om de risico's op overdracht van infecties te verminderen of volledig weg te nemen. Het Vlarema maakt sinds 2014 een onderscheid tussen twee types RMA: decontamineerbaar en niet-decontamineerbaar. Het decontamineerbaar RMA kan worden ontsmet door het met vochtige, verzadigde stoom te behandelen en kan zo in NRMA worden omgezet. Dat geldt alleen voor medische afvalstoffen met een risico op biologische besmetting.

Gevareigenschappen van fysische of chemische aard blijven ongewijzigd na ontsmetting met stoom. Ook om ethische redenen is het vaak niet aangewezen om medische afvalstoffen te ontsmetten. Anatomische delen, kunstnieren, cytostatica en verdovende middelen mogen niet worden ontsmet met het oog op het afvoeren als NRMA. Deze afvalstoffen zijn opgenomen in de bijlage 5.2.3.C bij het Vlarema. Dit is het zogenaamde niet-decontamineerbaar RMA.

1.1.2 Niet-risicohoudend medisch afval

Niet-risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA) zijn afvalstoffen die ontstaan bij de medische behandeling, maar die geen bijzonder risico voor milieu of gezondheid inhouden. In de ziekenhuizen moet het NRMA apart worden ingezameld, dus niet samen met andere bedrijfsafvalstoffen. Ook het gedecontamineerd RMA moet apart als NRMA worden aangeboden voor inzameling.

Enkele voorbeelden van NRMA:

- Verbanden, tissues, wegwerpproducten, onderleggers, (operatie)lakens, gebruikte (wegwerp)operatiekledij, -handschoenen, -schorten, -maskers, -mutsen en -onderleggers;
- Lichaamsvochten (met uitzondering van bloed en bloedderivaten);
- Geabsorbeerd of gedroogd bloed
- Katheters;
- Lege bloedzakken;
- Sondes;
- Spuiten zonder naald;
- Lege infusen en infuusleidingen;
- Gipsafval en afval van kunststofgipsen
- Gedecontamineerd risicohoudend medisch afval (behalve indien anders bepaald door de exploitatievoorwaarden gekoppeld aan een indeling in rubriek 51 van Vlarema I¹).

De eisen omtrent opslag, tijdelijke inzameling, transport en verwerking van NRMA zijn minder zwaar dan bij RMA omdat deze afvalstoffen geen bijzonder risico inhouden op besmetting, vergiftiging of verwonding. Het is wel belangrijk voor de medische sector om RMA en NRMA goed van elkaar te onderscheiden. De eindverwerking van RMA moet gebeuren in een installatie voor de verwijdering van gevaarlijke afvalstoffen. Het NRMA mag worden verbrand in elke reguliere verbrandingsinstallatie die daarvoor is vergund. Het NRMA komt in tegenstelling tot het RMA in principe in aanmerking voor recyclage. Dit vergt wel na-sortering van deze afvalfractie. Volgens het Vlarema is een mengsel van NRMA en RMA te verwerken als risicohoudend medisch afval. Aan het beheer van de twee afvalstromen hangt daarom een heel ander prijskaartje. Het is dus belangrijk ze te scheiden aan de bron om het risico op besmetting, vergiftiging of verwonding te verkleinen, maar ook om de afvalkosten te beheersen.

1.1.3 Radioactief medisch afval

Het gebruik van radioactieve stoffen is niet weg te denken uit de medische wereld. Radioactief medisch afval is dus onvermijdelijk. Zowel ziekenhuisafval als huishoudelijk afval kan radioactief besmet zijn. In dat laatste geval is het veelal afkomstig van patiënten die terug naar huis zijn gegaan na een onderzoek of behandeling met een radioactieve stof.

Radioactief medisch afval komt vooral voor in vloeibare en in vaste vorm. Het vloeibare afval is vaak afkomstig van klinische laboratoria. Het gaat dan bijvoorbeeld om een oplossing van een radioactief product in een oplosmiddel. Ook uitwerpselen en braaksel van patiënten die radioactieve stoffen kregen toegediend, zijn radioactief afval. Voorbeelden van radioactief afval in vaste vorm zijn luiers, lakens, maandverbanden ... van patiënten die een radioactieve stof kregen toegediend.

Radioactief medisch afval moet apart worden bewaard in een ruimte die de ioniserende straling afschermt. Het afval moet hierin bewaard worden tot de radioactiviteit voldoende is afgenomen. Na declassering als radioactief afval wordt het ingezameld en verwerkt als medische afvalstoffen als het uit een geneeskundige instelling of praktijk komt. Dat is ook zo voor de radioactieve afvalstoffen uit medisch en farmaceutisch onderzoek.

¹ Het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning, titel I bijlage I
Rubriek 51 INGEPERKT GEBRUIK VAN GENETISCH GEMODIFICEERDE EN/OF PATHOGENE ORGANISMEN

Ook voor de niet langer radioactieve medische afvalstoffen maken we een onderscheid op basis van hun gevaar op besmetting, verwonding of vergiftiging. Indien het gaat om onderzoek op bepaalde pathogenen, of gemodificeerde organismen dan moet alles worden verwerkt zoals bepaald in de uitbatingvoorwaarden gekoppeld aan rubriek 51 van Vlarem² en de bepaling rond biosafety.

Risico's van radioactief besmet afval

Wie in contact komt met radioactief afval, kan worden blootgesteld aan straling en besmetting met een radioactieve stof. Radioactiviteit heeft de eigenschap te vervallen: dat betekent dat de radioactiviteit geleidelijk vermindert. De tijdspanne waarin de helft van de radioactiviteit verdwijnt, noemen we de 'halveringstijd'. Die is afhankelijk van het radionuclide en varieert van enkele seconden tot duizenden jaren. Onafhankelijk van de radioactiviteit kan medisch afval ook nog biologische of chemische risico's bevatten.

1.2 Waar ontstaan medische afvalstoffen?

De belangrijkste producenten van medische afvalstoffen zijn:

- 1 ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen
- 2 geneeskundige praktijken
- 3 medische thuiszorg.

Ook binnen de gezinnen ontstaan belangrijke hoeveelheden afvalstoffen die vergelijkbaar zijn met medisch afval, maar deze beschouwt de Vlaamse regelgeving niet als medische afvalstoffen. De afvalstoffen die ontstaan bij de zelfverzorging door de patiënt, of door de hulp van een familielid of niet vergoede, vrijwillige mantelzorgers behoren tot het huishoudelijke afval. Dit kan zeker voor bepaalde groepen medische professionelen zoals bezoekende artsen, maar vooral de thuisverpleegkundigen, tot verwarrende situaties en onduidelijkheden leiden.

1.2.1 Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen

Ziekenhuizen zijn geneeskundige instellingen volgens het Vlarema. Dat zijn medische inrichtingen waar medisch afval met specifieke risico's in grote hoeveelheden wordt geproduceerd. Ook dagziekenhuizen, bloedtransfusiecentra, mortuaria ... behoren tot die categorie.

Dit is een overzicht van de geneeskundige instellingen:

- Openbare en privéziekenhuizen, behalve psychiatrische ziekenhuizen:
 - universitaire ziekenhuizen;
 - algemene of academische ziekenhuizen;
 - gespecialiseerde of categorale ziekenhuizen (revalidatiecentra, astmacentra, kankercentra, dialysecentra ...)
- Poliklinieken en dagziekenhuizen;
- Psychiatrische ziekenhuizen en psychiatrische verzorgingstehuizen (PVT) die op de campus van een ziekenhuis liggen en tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Vaste of mobiele instellingen en inrichtingen die geneeskundige behandelingen verstrekken aan ambulante of bedlegerige patiënten;
- Rusthuizen en verzorgingstehuizen (RVT) die op de campus van een ziekenhuis liggen, tot dezelfde inrichtende macht behoren en niet onder de erkenning van een rusthuis vallen;
- Laboratoria en onderzoeksinstituten die onderzoek doen voor geneeskundige instellingen en praktijken. Ze kunnen intern of extern aan de instelling verbonden zijn;

2 Rubriek 51 INGEPERKT GEBRUIK VAN GENETISCH GEMODIFICEERDE EN/OF PATHOGENE ORGANISMEN

- Laboratoria van de farmaceutische industrie;
- Mobiele of vaste bloedtransfusiecentra;
- Mortuaria waar lijkverzorging gebeurt;
- Instellingen voor forensische geneeskunde.

1.2.2 Geneeskundige praktijken

Ook buiten de geneeskundige instellingen worden medische afvalstoffen geproduceerd. Als dat op een vaste locatie door opgeleide personen gebeurt, spreken we over geneeskundige praktijken. Het gaat dus niet enkel over artsen en verplegend personeel of andere (para)medici. De categorie geneeskundige praktijken omvat ook de kleinere medische praktijken verbonden aan rusthuizen, scholen en hulpdiensten. Deze produceren relatief kleine hoeveelheden medische afvalstoffen.

Dit is een overzicht van de geneeskundige praktijken:

- Elke (groeps)praktijk van een arts, tandarts, dierenarts of een andere zelfstandige beoefenaar van een geneeskundig beroep, waar geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen worden verstrekt. Voorbeelden:
 - praktijken voor kinesitherapie;
 - artsenpraktijken;
- Dierenklinieken;
- Instellingen voor verzorging:
 - rusthuizen en verzorgingstehuizen die niet op de campus van een ziekenhuis liggen en over een erkenning beschikken;
 - rusthuizen, al dan niet met woongelegenheid;
 - dagverzorgingscentra;
 - centra voor korte verblijven;
 - gebouwencomplexen die verschillende van deze verzorgingsvormen combineren;
- Psychiatrische verzorgingstehuizen die niet op een campus van een ziekenhuis liggen en niet tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Psychiatrische ziekenhuizen die niet op een campus van een ziekenhuis liggen en niet tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Instellingen of organisaties die aan preventieve gezondheidszorg doen. Het gaat om centra voor kinderzorg, om scholen en allerlei andere instellingen;
 - medisch-pedagogische centra;
 - Centra voor Leerlingenbegeleiding;
 - consultatiebureaus (bijvoorbeeld van Kind en Gezin);
- Revalidatiecentra.

1.2.3 Medische thuiszorg

Meer patiënten ontvangen vandaag in hun thuisomgeving medische verzorging door gespecialiseerde verplegers of artsen. Bij het beheer van de afvalstoffen die ontstaan bij thuisverzorging is een pragmatische aanpak vaak voldoende om mens en milieu te beschermen. Toch zijn ook thuisverzorgers verplicht om de wettelijke bepalingen voor afvalbeheer te respecteren. Als stelregel geldt dat de medische professionelen verantwoordelijk zijn voor het RMA en dit zeker niet bij de patiënten mogen achterlaten.

Het NRMA mag samen met het huisvuil van de patiënt worden ingezameld, op voorwaarde dat de nodige voorzorgen worden genomen. Bij thuisverzorging blijft steeds een band bestaan met de geneeskundige praktijken. Die band kan rechtstreeks zijn, bijvoorbeeld met een medisch kabinet van een arts die een patiënt thuis behandelt.

De praktijk kan als basis dienen voor de niet-georganiseerde thuisverzorging. Anderzijds is het voor professionele thuisverpleegkundigen mogelijk om zich voor het afvalbeheer te richten tot een formele organisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor organisaties voor thuisverzorging:

- Kind en Gezin;
- Wit-Gele Kruis;
- organisaties van zelfstandige verpleegkundigen;
- diensten voor gezinszorg;
- geïntegreerde diensten voor thuisverzorging.

Patiënten die een behandeling hebben gekregen in een medische instelling en die onmiddellijk daarna naar huis terugkeren, verdienen extra aandacht. Tijdens de nazorg kunnen die patiënten afvalstoffen voortbrengen waaraan specifieke risico's verbonden zijn. De patiënt en zijn omgeving moeten de juiste informatie krijgen over de voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen die ze moeten nemen.

Ook niet-geschoolde personen zoals familie, vrienden of de patiënt zelf kunnen thuiszorg uitvoeren. De afvalstoffen van medische aard die zij produceren, worden echter niet als medische afvalstoffen beschouwd, maar als huishoudelijk afval. Het beheer van dat afval verloopt via de inzamelkanalen voor huishoudelijke afvalstoffen van de gemeente (ophaling huisvuil en andere afvalstromen aan huis of KGA-inzameling op het containerpark).

1.3 Het beheer van medische afvalstoffen

Medische afvalstoffen brengen risico's mee. Vanaf hun ontstaan tot op het moment dat ze worden verwerkt, is een aangepast beheer dan ook uiterst belangrijk. Zo moet de inzameling en het vervoer van medische afvalstoffen volgens strikte bepalingen gebeuren. Sinds 1998 is er in Vlaanderen een specifieke wetgeving rond het beheer van medische afvalstoffen: het 'Vlaams reglement voor afvalvoorkoming en -beheer' (Vlarea). In 2012 werd Vlarea vervangen door het 'Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen' (Vlarema).

1.3.1 Producenten van de medische afvalstoffen

Wie een medische handeling uitvoert is de producent van de afvalstoffen die daarbij ontstaan. Als producent van medische afvalstoffen bent u altijd betrokken bij het beheer ervan. Welke verplichtingen voor u gelden, leest u in de volgende hoofdstukken. Deze verplichtingen omvatten de (tijdelijke) opslag van de afvalstoffen en het correct aanbieden voor inzameling.

De geneeskundige instellingen nemen als producent ook de beslissing over het al dan niet decontamineren (ontsmetten) van risicohoudend medisch afval voor het wordt ingezameld voor eindverwerking. Dit kan zij intern zelf regelen of de decontaminatie uitbesteden aan een partner die deze voorbehandeling zal uitvoeren buiten de instelling. Dit heeft wel gevolgen voor de verpakking van de afvalstoffen en het transport.

Er zijn nog andere partijen die een rol spelen in het beheer van het medisch afval. Vlarema definieert de inzamelaar (of handelaar/makelaar) van afvalstoffen, de opdrachtgever (van een afvaltransport) en de vervoerder van afvalstoffen. De inzamelaar en de vervoerder die het transport verzorgt moeten geregistreerd zijn bij de OVM voor inzameling en vervoer in het Vlaams gewest. Uiteindelijk komen de medische afvalstoffen bij een verwerkingsbedrijf. Dat moet de nodige vergunningen hebben om de medische afvalstoffen te mogen verwerken.

1.3.2 Opdrachtgever van een afvaltransport

De opdrachtgever geeft de opdracht voor een transport van afvalstoffen en bepaalt waar en op welke wijze de afvalstoffen worden verwerkt. In de praktijk is het vaak de geregistreerde inzamelaar die als opdrachtgever optreedt. In sommige gevallen is het de producent (bijvoorbeeld het ziekenhuis) of de gemeentelijke overheid. Dat laatste is het geval als het gaat om medische afvalstoffen van huishoudelijke oorsprong die worden ingezameld op het containerpark of tijdens een huis-aan-huisinzameling.

Voor gevaarlijke afvalstoffen (zoals RMA) of klein gevaarlijk afval (KGA) moet de opdrachtgever een verzekeringscontract sluiten. Dat contract dekt de schade die kan voortvloeien uit risico's verbonden aan het vervoer van het afval. Ook ziekenhuizen, als ze zelf transporten van medische afvalstoffen organiseren, moeten een verzekeringscontract afsluiten.

De opdrachtgever zorgt ook voor het identificatieformulier voor het transport (zie bijlagen 3 en 4) en is verantwoordelijk voor het naleven van de transportvoorwaarden.

1.3.3 Inzamelaar/handelaar/makelaar

Wie afvalstoffen inzamelt of bemiddelt bij de verwerking van afvalstoffen die vanuit Vlaanderen worden getransporteerd, moet geregistreerd zijn als inzamelaar, handelaar of makelaar van afvalstoffen. Als het om gevaarlijke afvalstoffen gaat, is een kwaliteitsborging vereist. Als hij bovendien zelf afvalstoffen vervoert, moet hij ook beschikken over een registratie als vervoerder van afvalstoffen.

Inzamelaars, handelaars, makelaars of de producenten die zelf regelingen treffen voor het vervoer en de verwerking van hun afvalstoffen, moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- de afvalstoffen moeten worden vervoerd naar een verwerker die vergund is voor de verwerking van die afvalstoffen. Als verschillende afvalstoffen gescheiden worden aangeboden, moet de inzamelaar voor elke afvalstof een gepaste verwerker kiezen;
- de inzamelaars moeten zorgen voor een correct ingevuld identificatieformulier;
- de inzamelaars moeten een afvalstoffenregister bijhouden.

Naast die algemene voorwaarden moeten inzamelaars, handelaars of makelaars van afvalstoffen bijkomende informatie verstrekken aan de afvalstoffenproducenten. Welke afvalstoffen moeten gescheiden worden aangeboden? Welke afvalstoffen moeten apart worden gehouden bij de inzameling?

De producent en de inzamelaar van gemengde bedrijfsafvalstoffen moeten een contract sluiten. Dat contract omschrijft precies welke afvalsoorten wel of niet met de gemengde bedrijfsafvalfractie mogen worden aangeboden. Als de producent de in het contract vermelde inzamelwijze gebruikt, mag de inzamelaar, handelaar of makelaar ervan uitgaan dat de producent de selectieve inzameling aan de bron correct heeft uitgevoerd.

Tot slot moeten inzamelaars, handelaars of makelaars werken volgens een actueel intern kwaliteitsborgingssysteem. Dat is alleen verplicht als zij gevaarlijk afval inzamelen, erin handelen of makelen. Het gaat hier dus ook over bepaalde medische afvalstoffen en enkele andere afvalstromen die vaak worden ingezameld in medische instellingen of praktijken. Het RMA is een gevaarlijke afvalstof.

Het medisch afval van een geneeskundige instelling kan nooit deel uitmaakt van het gemengd bedrijfsafval. RMA moet steeds apart en gescheiden worden ingezameld, ongeacht of het ontstaat in een geneeskundige instelling of een praktijk. Het niet-risicohoudend medisch afval van een geneeskundige praktijk of van een thuisverpleegkundige mag wel samen met de gemengde bedrijfsafvalstoffen voor inzameling worden aangeboden.

1.3.4 Vervoerder

Wie afvalstoffen professioneel vervoert, of wie als professionele vervoerder van goederen ook afvalstoffen wil vervoeren, heeft een registratie als vervoerder van afvalstoffen nodig. De vervoerder (transportfirma) kan zich eenvoudig registreren door het juiste formulier in te vullen.

Een vervoerder moet steeds in opdracht rijden van een geregistreerde inzamelaar, handelaar of makelaar, een producent die zelf regelingen treft of een kennisgever. Een vervoerder moet ook de algemene transportvoorwaarden naleven zoals beschreven in het ADR-reglement. Meer informatie over de ADR-reglementering vindt u [hier](#).

1.3.5 Uitvoerder van decontaminatie

Een deel van het risicohoudend medisch afval dat niet vervat is in de limitatieve lijst als bijlage 5.3.2 C toegevoegd aan het Vlarema mag door decontaminatie worden omgezet tot medisch afval zonder risico, NRMA. Dit kan zowel binnen als buiten een geneeskundige instelling gebeuren. Voor een geneeskundige praktijk is dat enkel extern mogelijk. Decontaminatie is een voorbehandeling van het RMA, geen (eind)verwerking.

Een geneeskundige instelling of een extern bedrijf dat RMA wil decontamineren moet vergund zijn voor de rubriek 2.3.13 in de bijlage 1 van de titel I van het VLAREM. Een afdoende decontaminatie moet gebeuren overeenkomstig de bepalingen van subafdeling 5.2.2.13 van titel II van het VLAREM.

1.3.6 Verwerker

De verwerker van het medische afval moet over een milieuvergunning beschikken voor de verwerking van afvalstoffen. Hij houdt gevaarlijke en niet-gevaarlijke afvalstoffen gescheiden, en ook gevaarlijke afvalstoffen die niet mogen worden gemengd. Bij elk transport bezorgt hij een afgiftebewijs aan de vervoerder van het afval.

1.4 Hoe worden medische afvalstoffen verwerkt?

Medische afvalstoffen worden verwerkt in vergunde verwerkingsinrichtingen. De manier waarop het afval wordt verwerkt, hangt af van de eigenschappen:

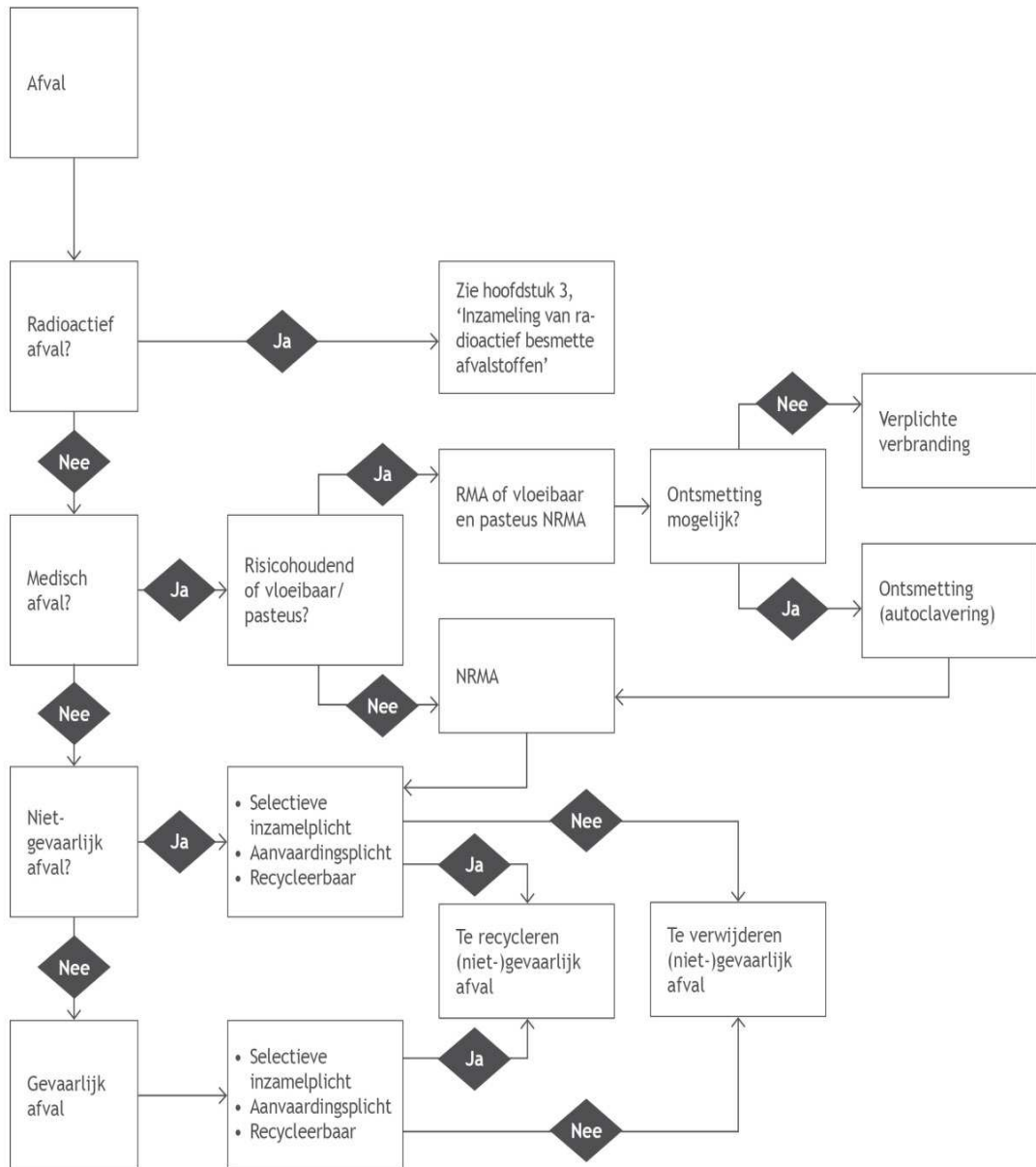
- Zowel RMA als vloeibaar en pasteus NRMA moet worden verbrand in een draaitrommeloven. Enkel deze techniek geeft de garantie van een volledige verbranding van de afvalstoffen. Deze afvalstoffen mag men niet recyclen of storten.
- Alle vast NRMA valt onder de stort- en verbrandingsverboden: ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen mogen niet worden gestort of verbrand. Alle recycleerbare afvalstoffen moeten in principe uit het vaste NRMA worden verwijderd voor het wordt verbrand.

Bij de recyclage van medische afvalstoffen spelen verschillende factoren een rol:

- wettelijke recyclageplicht;
- mogelijkheid tot selectief inzamelen van de afvalstof;
- zuiverheid van de afvalstof;
- bestaan van een recyclagemarkt.

Bij NRMA gaat het bijvoorbeeld over bepaalde types plastic of afgedankte medische toestellen die in aanmerking komen voor recyclage. Het NRMA is een stroom gemengde medische afvalstoffen die geen gevaareigenschappen hebben. Zij kunnen worden verbrand in een reguliere installatie voor de verbranding van gemengde bedrijfsafvalstoffen, als die vergund is voor de eindverwerking van NRMA.

Ziekenhuizen en medische instellingen moeten een duidelijk onderscheid maken tussen NRMA en de andere bedrijfsmatige afvalstromen. Voor geneeskundige praktijken is dat onderscheid minder relevant. Het beheer van de medische afvalstromen richt zich uitsluitend op afvalstoffen met bepaalde risico's, meestal besmetting of verwonding.

Figuur 1 Beslissingsschema voor de verwerking van medische afvalstoffen

Naast medische afvalstoffen – RMA en NRMA – produceren geneeskundige instellingen en praktijken natuurlijk ook andere bedrijfsafvalstoffen. Al die afvalstoffen – of ze nu gevaarlijk zijn of niet – moet u aan de bron sorteren en afzonderlijk houden bij de ophaling of inzameling. Het gaat onder meer om papier- en kartonafval, (niet-medisch) glasafval, klein gevaarlijk afval van bedrijfsmatige oorsprong, afgedankte elektrische en elektronische apparatuur, gevaarlijke afvalstoffen en pmd-afval. Omdat deze bedrijfsafvalstoffen in de praktijk van geneeskundige instellingen en praktijken wel voorkomen, worden ze vermeld in de sorteerlijst (bijlage 1) en de afvalstoffenfiches (bijlage 2). Op de OVAM-website vindt u meer informatie over het algemene beheer van bedrijfsafvalstoffen.

In de instellingen voor geneeskunde komt een deel van het risicohoudend medisch afval in aanmerking voor decontaminatie door verzadigde stoom onder druk. De instellingen voor geneeskunde zijn echter niet verplicht om een deel van het RMA te decontamineren. De ontsmetting van de afvalstoffen met een autoclave is enkel verplicht voor (onderzoeks)laboratoria op basis van de exploitatievoorwaarden opgenomen in de rubriek 51 van het Vlarem. Dit gaat om genetische gemodificeerde organismen en zeer besmettelijke pathogene organismen. Decontamineerbaar en niet-decontamineerbaar RMA moet aan de bron worden gescheiden op de afdelingen. Na ontsmetting wordt decontamineerbaar RMA omgezet tot niet-risicohoudend medisch afval (NRMA). Het kan samen met het overige NRMA worden ingezameld en verwerkt, of voor een deel worden gerecycleerd.

2 Algemene verplichtingen

Ziekenhuizen, geneeskundige praktijken en thuisverpleegkundigen krijgen vaak met andere medische afvalstoffen te maken en beschikken ook niet over dezelfde middelen om afvalstoffen te beheren. Toch zijn er een aantal algemene bepalingen waaraan iedere producent van medisch afval zich moet houden. We vatten ze hier voor u samen.

2.1 Beheer en opslag van medische afvalstoffen

De opslag van medische afvalstoffen is aan bepaalde verplichtingen onderworpen. Zo moet u risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) van bij hun ontstaan apart inzamelen. Bovendien moet u RMA ook onderling van elkaar scheiden, al naargelang de afvalstoffen wel of niet in aanmerking komen voor decontaminatie. De inzamelaars van gevaarlijk afval kunnen u adviseren over hoe u gevaarlijke afvalfracties best scheidt. Voor de medische sector hebben de milieubedrijven en de zorginstellingen daarrond samen een code van goede praktijk uitgewerkt.

Daarbovenop kan het Comité voor Ziekenhuishygiëne ook nog specifieke richtlijnen uitvaardigen over de interne inzameling en opslag in ziekenhuizen (zie ook hoofdstuk 3).

Praktisch:

- Gebruik verschillende recipiënten voor elke selectief in te zamelen medische afvalstof;
- Stem de recipiëntgrootte af op de hoeveelheid afval;
- Vul de recipiënten zo efficiënt mogelijk, rekening houdend met de interne richtlijnen over massa, houdbaarheid ...;
- Voorzie de recipiënten van een duidelijk label waarop u de afvalstof noteert;
- Optimaliseer de inzamelfrequentie van het afval om overvolle recipiënten te vermijden;
- Controleer regelmatig de samenstelling van de ingezamelde afvalstromen.

Mag ik medische afvalstoffen verdunnen of met andere stoffen mengen?

Het is verboden om een medische afvalstof te mengen met andere stoffen om

- ze als verdunde afvalstof te kunnen verwijderen;
- ze toch nog nuttig te kunnen toepassen;
- ze toch nog te kunnen gebruiken als nieuwe grondstof als de afvalstof hier eerst niet voor in aanmerking kwam.

Mag ik verpakkingen meerdere keren gebruiken?

De meeste verpakkingen voor medisch afval zijn niet herbruikbaar. Als u verpakkingen meerdere keren wilt gebruiken, moet u een aanvraag indienen bij de minister van Leefmilieu. De OVAM en het Agentschap Zorg en Gezondheid geven hierover advies.

Wat doe ik met injectienaalden?

Naalden moet u onmiddellijk na gebruik zonder verdere manipulatie (bijvoorbeeld herkappen) in de naaldcontainer werpen. Injectienaalden mag u niet met de hand van de spuit verwijderen, dit doet u bij voorkeur en indien mogelijk met mechanische hulpmiddelen. In de naaldcontainer zijn hiervoor speciale uitsparingen voorzien. Het is belangrijk dat de naaldcontainer tijdens het gebruik van een naald vlakbij staat.

Ook naalden die na gebruik in de houder worden teruggetrokken, zijn scherpe voorwerpen en moet u dus in de naaldcontainer opbergen voor inzameling.

Het scherpe (snijdende of prikkende) deel van voorwerpen die te groot zijn voor een naaldcontainer moet u afplakken of omzwachtelen en in een RMA-vat van 60 liter deponeren alvorens te verwijderen.

De Hoge Gezondheidsraad heeft in 2005 deze en meer aanbevelingen inzake het beheer van medisch verzorgingsafval in een rapport gegoten. Het document bevat een omschrijving en beoordeling van de risico's van verschillende soorten medische afvalstoffen en geeft per soort afvalstof of per risico een Code van Goede Praktijk.

2.2 Afvaltransport: het identificatieformulier

U bent verplicht uw medisch afval te laten ophalen door een geregistreerde inzamelaar. Bij het transport moet een identificatieformulier aanwezig zijn. Ook als u zelf opdrachtgever voor het vervoer bent, moet u zorgen voor het identificatieformulier. Als u met een inzamelaar werkt, dan zorgt die voor het identificatieformulier. Als u RMA of gevaarlijke afvalstoffen laat ophalen, moet u wel het identificatieformulier ondertekenen.

In volgende gevallen is echter geen identificatieformulier vereist:

- Voor NRMA dat in één ophaalronde wordt opgehaald. Daarmee wordt onder meer een ophaling van afval met een perswagen bedoeld, vergelijkbaar met de huis-aan-huisophaling van huishoudelijk afval;
- Voor thuisverzorgers of artspraktijken die hun afvalstoffen naar inzamelpunten brengen;
- Voor afgedankte medische hulpmiddelen, laboratoriumapparatuur, sporttoestellen, thermostaten, test- en meetapparatuur waarvoor de aanvaardingsplicht geldt (zie kader);
- Voor geneeskundige instellingen of praktijken die de ingezamelde afvalstoffen overbrengen naar een inrichting waar afgedankte goederen worden opgeslagen, gesorteerd, gereinigd of hersteld, en waar de scheiding in herbruikbare goederen en niet-herbruikbare afvalstoffen plaatsvindt.

Het identificatieformulier vermeldt voor alle afvalstoffen de EURAL-code. De EURAL-lijst is opgenomen in de bijlage 2.1 van het Vlarema. De juiste code kunt u bepalen met behulp van een wizard op de OVAM-website. De EURAL-lijst duidt gevaarlijke afvalstoffen aan met een sterretje (*). De medische afvalstoffen vallen onder de rubriek 18 01 03.

Praktisch:

- Het identificatieformulier moet de plaats van vertrek en bestemming duidelijk weergeven. Als de afvalstoffen na behandeling of tussenopslag verder worden vervoerd naar een andere bestemming, moet een nieuw identificatieformulier worden gebruikt.
- Vraag bij elke ophaling een kopie van het deels ingevulde identificatieformulier en bewaar het minstens vijf jaar. Alleen de opdrachtgever van het transport en de verwerker van de afvalstof ontvangen een volledig ingevuld identificatieformulier. Bent u zelf opdrachtgever dan moet u een volledig ingevuld identificatieformulier ontvangen na het transport.
- De gegevens moeten worden ingevuld vóór het vervoer gebeurt. Daarnaast moeten ze worden ondertekend en gedateerd door de afvalstoffenproducent die zelf regelingen treft voor zijn afvalstoffen of door de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar.
- Als de hoeveelheid afvalstoffen niet kan worden bepaald voor het vertrek, mag die ingevuld worden op de plaats van bestemming. Als producent moet u dan achteraf een kopie krijgen van het identificatieformulier, met vermelding van de hoeveelheid.

Er bestaan aparte identificatieformulieren voor niet-gevaarlijk afval en voor gevaarlijk afval. In bijlage 3 en bijlage 4 vindt u een voorbeeld van beide identificatieformulieren. Die formulieren kunt u ook downloaden via www.ovam.be.

Mag ik zelf medische afvalstoffen vervoeren?

U mag zelf medische afvalstoffen vervoeren. U moet dan wel voor het identificatieformulier zorgen en – in het geval van RMA – een verzekering afsluiten.

Voor het vervoer van RMA geldt ook de Europese ADR-reglementering. Dat is een Europees verdrag voor het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg. De FOD Mobiliteit en Vervoer staat in voor de controle daarvan. Op www.mobiliteit.belgium.be vindt u een vademecum dat enkele veel gestelde vragen beantwoordt.

Meer informatie over de ADR-reglementering vindt u [hier](#).

Vraag steeds naar een afgiftebewijs bij afgifte van medisch afval. Omdat het identificatieformulier minstens dezelfde gegevens moet bevatten als het afgiftebewijs, kan dat formulier als afgiftebewijs worden beschouwd.

Waar kan ik terecht met afgedankte elektrische en elektronische apparaten?

Afgedankte laboratoriumapparatuur, sporttoestellen, thermostaten, test- en meetapparatuur zijn medische afvalstoffen. Andere afgedankte apparaten die niet gebruikt werden voor medische doeleinden, zoals bureaulampen, telefoontoestellen, computers ... worden als bedrijfsafval beschouwd. Deze bedrijfsmatige elektrische toestellen van de verzorgingsinstellingen worden niet gratis ingezameld.

Voor medische hulpmiddelen en toestellen geldt een aanvaardingsplicht.

Dat houdt in dat de eindverkoper, tussenhandelaar en producent/invoerder van het toestel verantwoordelijk zijn voor de inzameling en verwerking ervan. Zij zijn verplicht om uw afgedankte producten terug te nemen. Voorwaarde is wel dat de producten niet verontreinigd zijn.

In de praktijk sluiten eindverkopers, tussenhandelaars en producenten/invoerders overeenkomsten met private actoren die de afvalstoffen komen ophalen bij de producenten, eindverkopers of andere inzamelpunten. Vaak zal uw privé-inzamelaar u de nodige richtlijnen kunnen geven over de praktische gevolgen van de aanvaardingsplicht.

2.3 Het afvalstoffenregister

Als producent van medisch afval moet u een afvalstoffenregister bijhouden. U kunt dat register samenstellen aan de hand van de identificatieformulieren van de inzameling van afvalstoffen, aangevuld met gegevens van de inzamelingen waarvoor geen identificatieformulier verplicht is.

U moet het afvalstoffenregister ten minste elke maand aanvullen en gedurende vijf jaar bijhouden voor de toezichthoudende overheid. Het afvalstoffenregister moet minstens deze gegevens bevatten:

- de hoeveelheid afvalstoffen in liter of kilogram;
- de aard en de samenstelling van de afvalstoffen met vermelding van de EURAL-code (R- of D-code, zie bijlage 5);
- de verwerkings- of toepassingswijze van de afvalstoffen: storten, verbranden, recyclage, voorbehandeling voor het storten, verbranden of nuttige toepassing als grondstof;
- indien van toepassing: naam, adres en identificatienummer van de overbrenger en vervoerder van de afvalstoffen;
- naam, adres en identificatienummer van de ontvanger of verwerker van de afvalstoffen, tenzij de afvalstoffen gebruikt worden als eindafval.

Deze verplichtingen voor het afvalstoffenregister gelden voor de geneeskundige instellingen. Veel inzamelaars, vaak milieubedrijven, zorgen voor hun klanten voor het beheer van de gegevens over de afvaltransporten. Bij een controle kan u dan naar uw partner voor de inzameling en verwerking van uw medische en andere afvalstoffen naar deze bedrijven verwijzen.

In de geneeskundige praktijken en bij de thuisverpleegkundigen zijn de hoeveelheden medische afvalstoffen en het aantal transporten meestal flink minder dan in bijvoorbeeld de ziekenhuizen. De praktijken hebben geen personeel dat zich specifiek bezig houdt met het afvalbeheer. Het register voor producenten die beperkte hoeveelheden voor inzameling aanbieden mag bestaan uit de identificatieformulieren, of uit de verzameling van facturen voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen die werden aangeboden. Het is de bedoeling dat die wel op datum in orde worden bijgehouden in het register. Ook de praktijken en thuisverplegers kunnen deze gegevens opvragen bij het bedrijf dat instaat voor de inzameling van hun (medische) afvalstoffen.

Heb ik een meldingsplicht?

De OVAM selecteert jaarlijks producenten van bedrijfsafvalstoffen en verzoekt hen om de afvalstoffen te melden die ze in het vorige jaar hebben geproduceerd. De namen van de geselecteerde bedrijven worden gepubliceerd op de OVAM-website. De melding gebeurt via het integrale milieujaarverslag (IMJV) van de Vlaamse overheid. Als u het afvalstoffenregister correct bijhoudt, kunt u de gegevens voor de afvalstoffenmelding eenvoudig opzoeken.

3 Medische afvalstoffen van ziekenhuizen

Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen produceren grote hoeveelheden medische afvalstoffen. Het gaat vooral om niet-risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA). Meer dan andere verzorgende instellingen produceren ziekenhuizen medische afvalstoffen met een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding. Voor het beheer daarvan hebben de milieubedrijven die instaan voor de inzameling en de verwerking van de medische afvalstoffen samen met de verzorgingsinstellingen een Code van Goede Praktijk opgesteld.

3.1 Comité ziekenhuishygiëne

De ziekenhuizen en geneeskundige instellingen hebben een Comité voor Ziekenhuishygiëne. Dat Comité is onder meer betrokken bij de uitwerking van specifieke richtlijnen voor het verzamelen en afvoeren van medisch afval. Het toezicht op het hygiënisch verzamelen en verwijderen van ziekenhuisafval is de verantwoordelijkheid van het Comité. De technische aspecten worden opgevolgd door de milieucoördinator.

3.2 Administratieve verplichtingen

3.2.1 Lijst van medische afvalstoffen.

Het Vlarema geeft in de bijlage 5.2.3 A een niet-limitatief overzicht van de afvalstoffen die ontstaan bij de medische behandeling van mens of dier. In deze lijsten zijn de medische afvalstoffen onderverdeeld op basis van hun risico op microbiologische besmetting, vergiftiging of verwonding.

Als een medische afvalstof die u produceert niet voorkomt op de sorteerlijst van het Vlarema, moet u die lijst zelf aanvullen. Indien mogelijk, deelt u de afvalstoffen zelf in als RMA of NRMA. Als u betwijfelt of de afvalstof risico's inhoudt, wordt ze als RMA beschouwd. Zie bijlage 1 voor de sorteerlijst.

U dient een lijst te beheren die alle medische afvalstoffen bevat die in uw instelling voor geneeskunde kunnen ontstaan. Dit is belangrijk als referentie voor het organiseren van het interne beheer van de medische afvalstoffen; voor de samenwerking met een extern milieubedrijf dat zorgt voor de inzameling en verwerking en voor het organiseren van de instructies en de opleiding van het medische en onderhoudspersoneel dat met de medische afvalstoffen zal geconfronteerd worden.

3.2.2 Boekhouding voor psychotrope en verdovende afvalstoffen.

Voor psychotrope en verdovende afvalstoffen zijn ziekenhuizen verplicht een register bij te houden. Dat houdt in dat u zulke stoffen ook moet 'uitschrijven' als u ze als afvalstoffen afvoert.

Verdovende of psychotrope middelen die vervallen zijn in de apotheek van het ziekenhuis en die aangekocht werden via bestelbonnen, moeten worden overgenomen door de geregistreerde inzamelaar. Vraag hierbij naar een bestelbon of een bewijs.

Voor andere verdovende of psychotrope middelen die door een voorschrift gedekt zijn, is een officiële bestelbon niet nodig. Voor afval van apotheken die voor het publiek toegankelijk zijn, geldt dezelfde procedure.

3.2.3 Veiligheidsadviseur

Voor het vervoer van alle gevaarlijke stoffen – dus ook van RMA – bent u verplicht een veiligheidsadviseur aan te stellen en te raadplegen. Alleen als u slechts af en toe een aantal vaten RMA laat afvoeren – met een gewicht van maximaal 333 kilogram per ophaling – hoeft u geen veiligheidsadviseur aan te stellen. Een vat weegt gemiddeld 7,5 kilogram. Rond 40 vaten met een volume van 50 liter zit uw instelling dus aan het maximumgewicht.

Volgens het KB van 5 juli 2006 artikel 3 § 1 zijn de verplichtingen in verband met de veiligheidsadviseur van op toepassing op ondernemingen die:

1° gevaarlijke goederen over de weg, per spoor of over de binnenwateren vervoeren;

2° de laad-, los-, vul- of verpakkingswerkzaamheden verrichten die met het in 1° vermeld vervoer samenhangen, met inbegrip van de overslag van de weg, het spoor of de binnenwateren naar een andere vervoerswijze of vice-versa.

Volgen paragraaf 2 van het artikel 3 is dit niet van toepassing op de ondernemingen waarvan de activiteiten zich beperken tot:

2° vervoer van gevaarlijke goederen waarvoor het ADR, het RID of het ADN in een vrijstelling volgens afdeling 1.1.3. of hoofdstuk 3.4. of hoofdstuk 3.5. voorziet;

3° vervoer van biologische stof, categorie B van UN-nummer 3373 die verpakt is overeenkomstig verpakkingsinstructie P650 van onderafdeling 4.1.4.1. van het ADR, het RID of het [ADN];

5° het binnenlands vervoer, of met dat vervoer samenhangende laad-, los-, vul- of verpakkingswerkzaamheden van minder dan vijftig ton netto gevaarlijke goederen per kalenderjaar, wanneer enkel gevaarlijke goederen behandeld worden die ingedeeld zijn bij de letters A, O of F van klasse 2 of bijverpakkingsgroepen II of III van klassen 3, 4.1., 4.2., 4.3., 5.1., 6.1., 8 en 9.

Voor de afdeling 1.1.3. van ADR geldt:

- RMA – als het ziekenhuis beslist UN-nummer UN 2814 of UN 2900 te gebruiken, is hiervoor geen vrijstelling voorzien en is een ADR veiligheidsadviseur transport nodig (zie rubriek 2 hierna).
- Bij gebruik van het UN-nummer – UN 3291 is de aanstelling van deze ADR-veiligheidsadviseur transport niet verplicht als men ervoor zorgt dat per transporteenheid < 333 kg wordt afgevoerd (vervoerscategorie 2 in tabel in rubriek 1.1.3.6.3. ADR).
- Chemische stoffen van vervoerscategorie 1 kunnen onder deze vrijstelling vervoerd worden tot max. 20 kg. per transporteenheid (zie in zelfde tabel).

Voor wat de stoffen betreft bedoeld in art. 3 § 1, 5e van het KB van 5 juli 2006, geldt vrijstelling tot jaarlijks vervoer van 50 ton of meer netto. Dit is niet het geval voor een algemeen ziekenhuis.

Indien bovenstaande vrijstelling in de praktijk niet mogelijk is, moet een erkende ADR-veiligheidsadviseur transport aangesteld. Dit kan als volgt :

- ofwel een contract afsluiten voor de huur van diensten met de ophaler die zeker over een ADR-veiligheidsadviseur transport beschikt;
- ofwel beroep doen over een andere externe erkende ADR-veiligheidsadviseur transport, lid van BESAA.

Afdeling 1.8.3. van ADR in bijlage 1 bij voormeld KB bepaalt de opdrachten van een ADR-veiligheidsadviseur transport. De veiligheidsadviseur staat niet alleen in voor de controle op het transport zelf, maar ook op het laden, vullen en verpakken.

De functie van veiligheidsadviseur mag door de bedrijfsleider, een werknemer of iemand die niet tot de onderneming behoort, worden uitgeoefend. Hij of zij moet wel een cursus hebben gevolgd en geslaagd zijn voor een test. Als u een beroep doet op een externe veiligheidsadviseur, moet u met hem een contract voor huur van diensten sluiten.

3.3 Code van Goede Praktijk ‘Verpakking en transport van medisch afval in Vlaanderen’

Deze Code van Goede Praktijk bevat aanbevelingen over de verpakking en het vervoer van medisch afval met focus op risicohoudend medisch afval (RMA) van ziekenhuizen en RVT's (rust- en verzorgingstehuizen).

De Code is geïnspireerd op zowel de relevante wetgeving als op jarenlange praktijkervaring. De koepels van verzorgende instellingen en de federatie van de milieubedrijven hebben de Code samen opgesteld en ondertekend. Deze code kunt u downloaden op de [OVAM-website](#) en op de website van de milieubedrijven www.febem.be.

3.4 Verpakking van medische afvalstoffen

3.4.1 Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA.

Risicohoudend en pasteus niet-*risicohoudend* medische afval worden bij voorkeur in een kunststof vat van maximaal 60 liter verpakt. Het mag conform ADR ook in een scheurbestendige plastic zak worden aangeboden voor inzameling. In dat geval moet de oververpakking voldoende sterk zijn om beschadigingen te vermijden. De aanbevolen, en in Vlaanderen gangbare kleur van het vat voor RMA en pasteus NRMA is geel, maar die is niet wettelijk verplicht. Het recipiënt moet wel een duidelijk zichtbaar kenteken dragen, zoals vereist in de ADR regelgeving, dat wijst op de gevaareigenschappen van het medische afval. De afsluiting moet vloeistofdicht zijn en mag na sluiting niet meer te openen zijn zonder ze te beschadigen. Ook een kartonnen doos met een gele kunststof binnenzak van maximaal 50 liter is toegelaten, behalve voor scherpe voorwerpen en vloeibare of pasteuze afvalstoffen. Verpak scherpe voorwerpen in een kunststof vat van maximaal 60 liter of in een naaldcontainer van maximaal 10 liter. De ADR-reglementering legt voor de verpakkingswijze enkele specifieke eisen op. Meer informatie over de ADR-reglementering vindt u [hier](#).

Een deel van het RMA kan onder de voorwaarden vermeld in het Vlarema ontsmet worden door het met verzadigde stoom onder verhoogde druk in een autoclaaf te behandelen. De verpakkingswijze van decontamineerbaar RMA hangt af van de aard van het transport: intern transport voor ontsmetting in het ziekenhuis zelf of transport naar een externe decontaminatie-installatie. In het eerste geval volstaat een kartonnen doos met een plastic zak aan de binnenkant of een dubbelwandige, scheurbestendige plastic zak. In het tweede geval moeten de ADR-voorschriften gerespecteerd worden en verpakt u het afval in eenmalig te gebruiken stevige kartonnen dozen of vaten van kunststof. De recipiënten met RMA bestemd voor decontaminatie markeert u bij voorkeur met een andere kleur, bijvoorbeeld paars.

Bij ontsmetting in het ziekenhuis zelf moet de ruimte voor de tijdelijke opslag van het RMA zich zo dicht mogelijk bij de ontsmettingsinstallatie bevinden. De ruimte moet vlot bereikbaar zijn met de gebruikte transportrecipiënten en moet aangepast zijn aan de hoeveelheid afval die wordt opgeslagen. Bovendien moet de ruimte eenvoudig te reinigen zijn.

Anatomische delen, scherpe voorwerpen, cytostatica en verdovende middelen komen niet in aanmerking voor ontsmetting met verzadigde stoom. Deze moet u altijd opslaan en inzamelen in eenmalig te gebruiken kunststof vaten en bezorgen aan een vergunde installatie voor de eindverwerking van gevaarlijke medische afvalstoffen.

Anatomische resten op formol zijn een mengsel van medisch en chemisch afval. Om ethische redenen wordt die afvalstroom als RMA beschouwd. U moet het afval dan ook zo verpakken en verwerken. Anatomische delen van dieren worden beschouwd als RMA en moet u dus ook zo verwijderen. Proefdieren afkomstig van medisch onderzoek worden ook beschouwd als RMA.

Waar kan ik terecht met medische implantaten?

Medische implantaten (onder meer pacemakers, pijnpompen, defibrillatoren en kunstharten) worden beschouwd als RMA en vallen niet onder de aanvaardingsplicht voor medische hulpmiddelen. Verbranding is dus verplicht. Batterijen van zulke implantaten zijn vergelijkbaar met normale batterijen. U kunt de batterijen uit het implantaat halen en samen met gewone batterijen inzamelen. Als hierbij toch een risico op besmetting bestaat of als de batterijen volledig in de implantaten zijn geïntegreerd, mogen de batterijen in het apparaat blijven zitten.

Wat met RMA met grote afmetingen?

De standaardverpakkingen voor RMA van 50 liter (doos) of 60 liter (vat) zijn soms niet groot genoeg om bepaald afval te verpakken. In dat geval mag u ook verpakkingen met grotere afmetingen gebruiken, zoals vaten van 200 liter of verpakking in plasticfolie. De verpakking moet wel steeds het logo voor RMA dragen en de identificatiegegevens van de producent bevatten.

Een typisch voorbeeld zijn grote anatomische onderdelen. Behandel die afvalstoffen niet mechanisch om ze kleiner te maken: die extra behandeling kan besmettingen verder verspreiden. Soms is chirurgisch materiaal te groot voor het grootste commercieel verkrijgbare RMA-vat. In dat geval mag u het materiaal wel kleiner maken. Het verkleinen moet gebeuren in veilige omstandigheden

Wat met HEPA-filters?

HEPA staat voor High Efficiency Particulate Air. Een HEPA-filter is een specifieke luchtfilter die maximaal 0,03 procent van alle stofdeeltjes groter dan 0,3 micrometer doorlaat. Ze worden gebruikt in LAF-kasten (met verticaal afzuigstelsel) van laboratoria. HEPA-filters hebben een levensduur van enkele jaren. Daardoor is het geen routineklus om ze als RMA te verwijderen. Onderstaand schema geeft een overzicht van hoe u HEPA-filters veilig verwijdert.

Figuur 2 Beslissingsschema voor het veilig verwijderen van HEPA-filters

3.4.2 Verpakking van vast NRMA

Verpak vast NRMA in een blauwe kunststof zak. Daarvoor geldt geen vaste inhoudsmaat. De kunststof zak mag niet te zwaar of te vol zijn, hij moet gemakkelijk hanteerbaar blijven. In opdruk van ten minste 2 cm moet de vermelding 'niet risico houdend' op het recipiënt staan. De dubbele lasnaad moet verhinderen dat de zak gemakkelijk kan scheuren. De zakken met NRMA mogen enkel onder beperkte druk worden geperst in de inzamelcontainers.

Wat met incontinentieluiers in ziekenhuizen

Incontinentieluiers moeten altijd als NRMA worden aangeboden. In geneeskundige instellingen is de kans groot dat bij die afvalstroom radioactieve besmetting vaak voorkomt. I

Wat doe ik met medisch glas?

In een ziekenhuis ontstaat heel wat glasafval. Een deel daarvan is medisch afval, maar een groot deel is dat niet. Drankflessen of glazen confituurpotjes horen niet bij de medische behandeling van patiënten. Ze zijn gewoon verpakkingsglas.

Tot de categorie medisch glas behoren glazen verpakkingen van geneesmiddelen, ontsmettingsmiddelen, pijnstillers ... die ontstaan bij de behandeling van patiënten. Het gaat dan onder meer om flessen of ampullen in glas. Afhankelijk van de grootte, de inhoud en het gebruik worden die glazen verpakkingen al dan niet beschouwd als RMA. Medisch glas dat onder RMA valt, moet u inzamelen in gele vaten of geschikte dozen voor vast RMA.

- Glazen verpakkingen van gevaarlijke stoffen zoals cytostatica en verdovende middelen zijn altijd RMA, ook al zijn ze leeg. Deze glasverpakkingen ontstaan vooral in de operatiekamer en in de verzorgingskamers. Het is best deze glazen verpakkingen in de eenmalig te gebruiken vaten op te bergen en niet in de dozen met plastic zak. Onderzoeksglas van laboratoria gebruikt voor medische testen behoort ook tot het RMA. Wanneer het werd gebruikt voor chemische onderzoeken dan gelden andere voorwaarden qua verpakking, vervoer en verwerking
- Glazen verpakkingen kleiner dan 250 milliliter moet u altijd als RMA beschouwen, ook al was de inhoud een niet-gevaarlijke stof. Denk maar aan geneesmiddelen zoals milde pijnstillers. Het opschrift op zulke flesjes is immers niet altijd goed zichtbaar, waardoor er snel vergissingen worden gemaakt.
- Om dezelfde reden beschouwt u ook glazen verpakkingen met een inhoud kleiner dan 250 ml uit de apotheek altijd als RMA.
- Voor glazen verpakkingen groter dan 250 ml kan er wel een onderscheid gemaakt worden tussen RMA en gewone bedrijfsafvalstoffen. Dit gebeurt op basis van de gevaareigenschappen van de producten in de glazen verpakkingen

3.5 Inzameling en opslag van medische afvalstoffen

3.5.1 Centrale opslag

Het Vlarema legt in artikel 5.2.3.10 en 5.2.3.11 de voorwaarden op voor de interne inzameling en opslag van de medische afvalstoffen in ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen. De volle en definitief gesloten verpakkingen van medisch afval moeten dagelijks worden opgehaald bij de afzonderlijke ziekenhuisafdelingen. Daarna worden ze tijdelijk opgeslagen op een centrale inzamelplaats. Die kan zich in het ziekenhuisgebouw zelf bevinden, maar ook in een container of garagebox buiten het gebouw. De opslagplaats en de interne transportmiddelen voor medische afvalstoffen moeten regelmatig worden gereinigd en indien nodig ontsmet. Elke instelling moet ook richtlijnen over de opslag van medisch afval uitvaardigen voor haar personeel. Hiermee moeten de ziekenhuizen ervoor zorgen dat alle personeelsleden die met medische afvalstoffen in contact komen precies weten hoe zij die moeten behandelen.

3.5.2 Inzameling en opslag van RMA

Voor RMA gelden deze voorwaarden:

- De inzamelplaats bevindt zich in een gesloten en overdekte, koele opslagruimte of in een gesloten container buiten het eventuele beddengebouw;
- De inzamelruimte en de container zijn enkel toegankelijk voor bevoegde personen;

- De inzamelruimte en container zijn gemakkelijk te bereiken, zowel met de interne transportmiddelen als met de externe transportmiddelen die het afval ophalen;
- De grootte van de inzamelruimte en van de container wordt aangepast aan de periodieke aanvoer van de afvalstoffen. Ook de frequentie van de aanvoer van afvalstoffen kan worden aangepast;
- De inzamelruimte wordt op regelmatige tijdstippen geledigd om overlading, microbiologische broeihaarden of geurhinder te voorkomen. Hetzelfde geldt voor de container, die in zijn geheel kan worden opgehaald. Daarom moeten de afspraken met een geregistreerd inzamelaar qua frequentie van inzameling afgestemd zijn op de aanvoer en de opslagcapaciteit;
- Elke recipiënt in de inzamelruimte en in de container moet intact blijven. Breng beschadigde recipiënten veilig over in aangepaste bergingsverpakkingen;
- De inzamelruimte is vrij van ongedierte en wordt – nadat ze is geleegd – verlucht en gereinigd. Desinfecteer indien nodig om microbiologische broeihaarden te voorkomen;
- Stapel de recipiënten zo dat ze niet omvallen en dat ze gemakkelijk, snel, veilig en met een minimum aan manipulatie door de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar kunnen worden geladen;
- De inzamelruimte en de container moeten volgens artikel 5.2.3.11 van Vlarema voldoen aan deze technische vereisten:
 - Ze zijn eenvoudig en efficiënt te reinigen, desinfecteren en verluchten;
 - De vloeren en de wanden zijn vloeistofdicht, bestand tegen ontsmettingsmiddelen, voldoende effen en gemakkelijk afwasbaar;
 - Aan de buitenzijde dragen ze de vermelding ‘Inzamelruimte voor risicohoudend medisch afval – toegang verboden voor onbevoegden’, samen met het logo van RMA. Die vermelding is in zwarte, duidelijk leesbare drukletters op een gele achtergrond aangebracht.

Wat met foetussen?

De verwijdering van foetussen hangt af van de leeftijd. Foetussen van minder dan twaalf weken hebben geen recht op een anonieme begraafplaats en worden beschouwd als RMA. Alleen als de geneeskundige instelling een geboortecertificaat verleent, kunnen zulke foetussen worden begraven op de foetusweide van een begraafplaats. Mogelijk gelden er specifieke bepalingen in uw gemeente.

Het stoffelijke overschot van een levenloos geboren kind kan worden begraven of gecremeerd. De asurn kan worden begraven of bijgezet in een columbarium. De as kan ook op het daartoe bestemde perceel van een begraafplaats of op de aan België grenzende territoriale zee worden uitgestrooid. Het perceel op de begraafplaats hoeft niet anoniem te zijn. Als de foetus tussen de 12 en 26 weken oud was, mag die niet worden ingeschreven bij de burgerlijke stand (federale bevoegdheid). Een ‘officiële’ naamgeving blijft nog altijd een wens.

3.5.3 Inzameling en opslag van NRMA.

Voor de opslag en de inzameling van NRMA gelden deze voorwaarden:

- Vloeibare en pasteuze afvalstoffen moet men als RMA opslaan (zie boven);
- Vaste afvalstoffen worden opgeslagen in een inzamelruimte of in lekvrije containers of perscontainers, op het terrein van de instelling. Dat gebeurt op één of meer vaste, aan het zicht onttrokken locaties die gemakkelijk bereikbaar zijn voor interne en externe transportmiddelen en waarvan de toegang verboden is voor onbevoegden;
- Het volume van de inzamelruimte en (pers)containers wordt aangepast aan de periodieke aanvoer van de afvalstoffen. Leeg ze op regelmatige tijdstippen om overlading, microbiologische broeihaarden of geurhinder te voorkomen;
- Reinig de opslagplaats na ophaling van de (pers)containers en desinfecteer indien nodig om microbiologische broeihaarden te voorkomen.

Wat met etensresten en keukenafval?

Etensresten van patiënten worden als NRMA beschouwd. Ze worden ingezameld in blauwe plastic zakken met opschrift. U kunt het afval ook selectief verzamelen met het oog op vergisting. In dat geval mag u het afval verpakken in vaten of containers die geschikt zijn voor de afvoer naar de vergistingsinstallatie. U mag de etensresten in geen geval afvoeren voor gebruik als diervoeding of voor compostering.

Keukenafval en aanmaakoverschotten zijn gewoon bedrijfsafval en moeten dus niet voldoen aan de verpakkings- en vervoersvoorschriften voor medisch afval. Ondanks hun hoge zuiverheid mag u ze echter niet afvoeren voor diervoeding. U kunt ze wel afvoeren voor vergisting of compostering.

Voedselverrijzelaars hebben als doel etensresten en aanmaakoverschotten van maaltijden te verbrijzelen om ze nadien te verwijderen via het afvalwater. Deze manier van verwerking is verboden. Enkel vloeibaar keukenafval mag u via de riolering verwijderen (soepen, sauzen, leksappen).

Wat met speeksel en maagvocht?

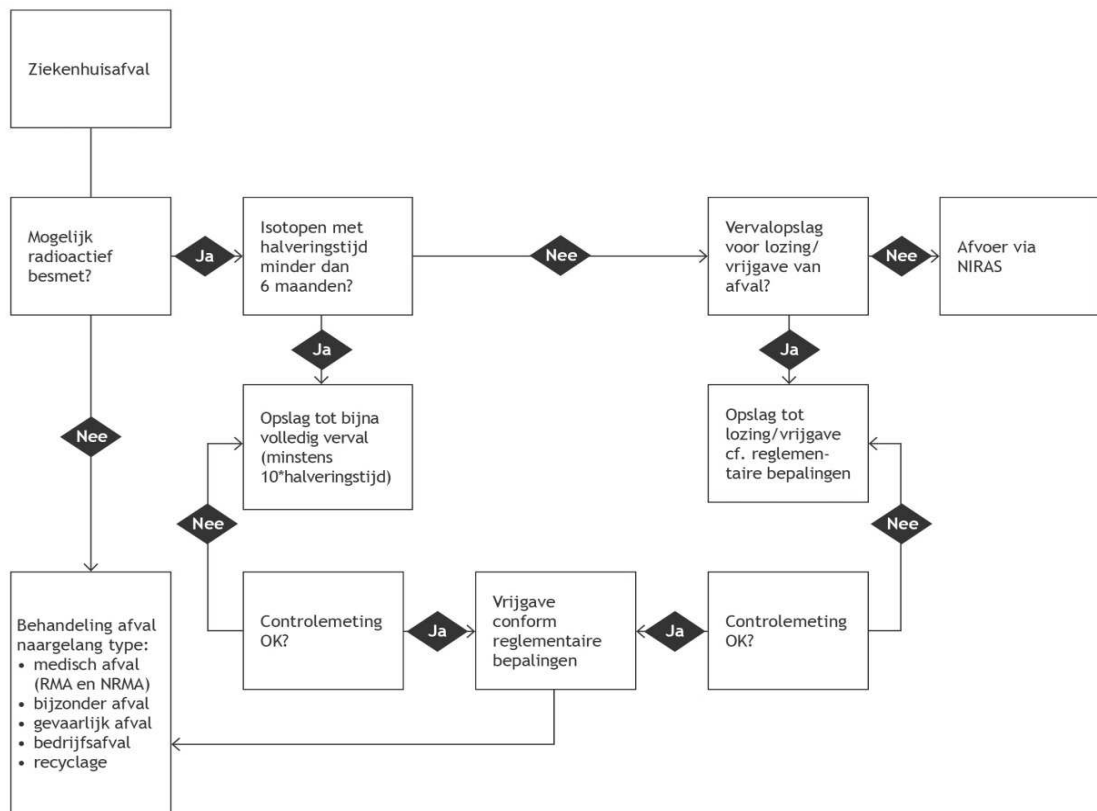
Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NRMA, tenzij ze afkomstig zijn van een patiënt die werd behandeld met cytostatica.

3.5.4 Inzameling van radioactief besmette afvalstoffen

Vast radioactief besmet afval dat radionucliden bevat met een halveringstijd van minder dan zes maanden, moet u bewaren in lekvrije, hermetisch gesloten recipiënten met radioactief kenteken. De halveringstijd is de tijd waarin de helft van de radioactiviteit verdwijnt. Na een opslagperiode van minstens tien keer de halveringstijd, en indien de activiteit gezakt is tot achtergrondwaarde, mag het afval beheerd worden als vast NRMA of RMA. De vrijgave van het afval moet gebeuren onder toezicht van een erkende stralingsdeskundige.

Uitwerpselen of braaksel van een patiënt met een therapeutische (hoge) dosis radioactieve besmetting moet u verpakken in een diepvriestoilet of opslagvaten tot bijna volledig verval van de radioactieve stoffen. Een diepvriestoilet is een toiletpot met een plastic zak erin die na gebruik wordt dichtgeknoopt en in bevroren toestand wordt afgevoerd. Voor uitwerpselen en braaksel van een diagnostische (lage) dosis gelden geen bijzondere maatregelen.

Vast radioactief gecontamineerd afval of uitwerpselen en braaksel dat radionucliden bevat met een halveringstijd van meer dan zes maanden moet u – in afwachting van afvoer naar NIRAS – verzamelen in een daartoe bestemde opslaglocatie. Via onderstaand stroomschema (Figuur 3-2) kunt u bepalen hoe u radioactief besmette afvalstoffen moet verpakken en opslaan.

Figuur 3 Stroomschema voor radioactief gecontamineerd afval

3.5.5 Aandachtspunten inzameling in ziekenhuizen

3.5.5.1 Inzamelpunt voor medische afvalstoffen van derden

Naast de huis-aan-huisophaling, de kringophaling en de 'chemocar-methode' zou het oprichten van een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing kunnen bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van medisch afval van kleine producenten.

Hieraan zijn echter een aantal verplichtingen verbonden. Als u afvalstoffen van derden wilt aanvaarden, moet u een milieuvergunning hebben voor de opslag van afvalstoffen. Ook moet het aangeleverde afval nauwkeurig geregistreerd worden in een afvalstoffenregister. Bovendien moet elke aanlevering van extern afval gebeuren onder toezicht van een verantwoordelijke.

3.5.5.2 Permanente vorming van het personeel.

Voor een goede inzameling van medische afvalstoffen is het cruciaal dat het betrokken personeel permanente vorming krijgt. De instructies en de opleiding moeten functioneel zijn. Het verzorgend en verplegend personeel dient op de hoogte te zijn van de juiste handelingen om een correcte scheiding aan de bron en veilige tijdelijke opslag te verzekeren op de afdeling, het operatiekwartier of de behandelingsruimten. Het onderhoudspersoneel moet weten wat zij precies moeten doen om het medische afval correct af te voeren naar de centrale opslagruimte of het containerpark van de instelling.

Nieuwe personeelsleden moeten zo snel mogelijk op de hoogte worden gebracht van de inzamelregels. Wijzigingen van inzamelregels moet men intern communiceren. Naast de opleiding kunnen praktische fiches en posters op de werkplaatsen een handig geheugensteuntje zijn.

3.6 Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen

3.6.1 RMA en vloeibaar of pasteus NRMA.

Bij het vervoer van RMA en vloeibaar of pasteus NRMA:

- geldt de ADR-reglementering. Meer informatie daarover vindt u [hier](#)³;
- moet u lekkende recipiënten onmiddellijk in een bergingsverpakking overbrengen;
- wordt de laadruimte van de transportmiddelen van de externe afvalinzamelaar deskundig en aantoonbaar droog gereinigd en gedesinfecteerd. Die reiniging is alleen nodig als bij een volgende ophaling gevaar bestaat voor vervuiling of besmetting van de lading. Residu's moet u opvangen. Indien nodig gebeurt een natte reiniging;
- moet het laden zo gebeuren dat bij het transport de vervoerde afvalstoffen niet kunnen schuiven of bewegen in het transportmiddel;
- moet de producent van de afvalstoffen zorgen bij de ophaling elke manuele behandeling van de recipiënten door de chauffeur van het voertuig waarin de afvalstoffen worden afgevoerd tot een minimum te beperken;
- moet de bestuurderscabine voldoende materiaal bevatten voor het wassen en ontsmetten van de handen van de bestuurder;
- stelt de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar duidelijke, schriftelijke instructies op. De instructies liggen steeds binnen handbereik in het vervoermiddel, op een duidelijk zichtbare plaats.

3.6.2 Vast NRMA

Bij het vervoer van vast NRMA:

- moet u bij het persen van de afvalstoffen het vrijkomen van lekvloeistoffen tot een minimum beperken;
- moet elke manuele behandeling van de recipiënten bij de ophaling tot een minimum worden beperkt.

3.6.3 Kleinere partijen afvalstoffen uit verschillende exploitatiezetels

Sommige geneeskundige instellingen hebben verschillende exploitatiezetels, verspreid over een kleine regio. Daar komen vaak kleinere hoeveelheden afvalstoffen vrij, waarvan de ophaling relatief duur is. Voor extra stopplaatsen betaalt u immers ook meer.

U mag zelf voor intern vervoer zorgen en het afval centraliseren in een van de exploitatiezetels. U moet er dan wel voor zorgen dat:

- het vervoermiddel voldoet aan de hierboven beschreven voorschriften;
- u een verzekering hebt voor de dekking van milieuschade;
- er een identificatieformulier aanwezig is bij het vervoer van de afvalstoffen;
- de centrale inzamelplaats een milieuvergunning heeft voor de opslag van afvalstoffen afkomstig van derden.

3 <http://www.mobiliteit.belgium.be/nl/wegverkeer/goederenpersonen/adr/informatie/>

Indien de afvalstoffen vrijgesteld zijn door aard en hoeveelheid van de verplichtingen voor het transport van gevaarlijke goederen conform artikel 1.1.3.6 van het ADR, dan kan het transport in elk voertuig gebeuren, mits u de nodige voorzorgen neemt om (milieu)schade te vermijden.

U hebt dus geen registratie als inzamelaar, handelaar of makelaar nodig, noch een registratie als vervoerder van afvalstoffen. Het ADR blijft echter van toepassing voor de transporten tussen de verschillende vestigingen van een geneeskundige instelling, tenzij u vrijgesteld bent op grond van artikel 1.1.3.6 van het ADR. Meer informatie over de ADR-reglementering vindt u [hier](#)⁴.

4 <http://www.mobilit.belgium.be/nl/wegverkeer/goederenpersonen/adr/informatie/>

4 Geneeskundige praktijken

Ook buiten de geneeskundige instellingen ontstaan medische afvalstoffen. Als dat op een vaste locatie door opgeleide personen gebeurt, spreken we over geneeskundige praktijken. Zij hebben meestal niet dezelfde uitrusting of evenveel medewerkers als ziekenhuizen. De hoeveelheden medische afvalstoffen zijn veeleer beperkt, zeker wat betreft de risicohoudende. Toch moeten ook huisartsen, tandartsen, dierenartsen, EHBO-personeel ... voorzichtig omspringen met medische afvalstoffen. Om een veilig beheer van dat afval te garanderen, moeten geneeskundige praktijken sommige verplichtingen van ziekenhuizen naleven en ook aan een aantal specifieke verplichtingen voldoen.

4.1 Administratieve verplichtingen

4.1.1 Lijst van medische afvalstoffen

Als een medische afvalstof die u produceert niet op de sorteerlijst van het Vlarema staat, dan moet u die lijst zelf aanvullen. Indien mogelijk, deelt u de afvalstoffen zelf in als RMA of NRMA. Als u betwijfelt of de afvalstof risico's inhoudt, wordt ze als RMA beschouwd. Zie bijlage 1 voor de sorteerlijst.

4.1.2 Boekhouding voor psychotrope en verdovende afvalstoffen

Voor psychotrope en verdovende afvalstoffen is een medische praktijk verplicht een soort boekhouding bij te houden. Dat houdt in dat u zulke stoffen ook moet 'uitschrijven' als u ze als afvalstoffen afvoert.

Verdovende of psychotrope middelen die vervallen in de geneeskundige praktijk en die aangekocht werden via bestelbonnen, moeten worden overgenomen door de geregistreerde inzamelaar. Vraag hierbij naar een bestelbon of een bewijs.

Voor andere verdovende of psychotrope middelen die door een voorschrift gedekt zijn, is een officiële bestelbon niet nodig. Zo moeten rusthuizen nooit een bestelbon gebruiken. Voor afval van apotheken die voor het publiek toegankelijk zijn, geldt dezelfde procedure.

4.2 Verpakking van medische afvalstoffen

4.2.1 Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA.

Dit afval kan in een gekeurd kunststof vat van maximaal 60 liter worden verpakt. Ook een kartonnen doos met een kunststof binnenzak van maximaal 50 liter is toegelaten, behalve voor scherpe voorwerpen. In Vlaanderen hebben deze recipiënten een gele kleur, maar die is niet verplicht. Verpak scherpe voorwerpen in een kunststof vat van maximaal 60 liter of in een naaldcontainer van maximaal 10 liter. Het is niet verplicht om de gevulde naaldcontainers in een plastic vat te plaatsen. U moet wel alle voorzorgen nemen om een kleine naaldcontainer tijdens het transport niet te laten schuiven. Daarom beveelt de Code van Goede Praktijk aan om naaldcontainers in een vast en groter recipiënt te plaatsen.

Een deel van het RMA kan onder strikte voorwaarden worden ontsmet door het met verzadigde stoom te behandelen. Bij transport naar de externe ontsmettingsinstallatie moet u het RMA verpakken in eenmalig te gebruiken, vaten van kunststof of stevige kartonnen dozen met een plastic binnenzak die gekeurd zijn om er dergelijke afvalstoffen in te transporteren.

Die recipiënten hebben dan een andere kleur dan de vaten of dozen waarin het RMA wordt afgevoerd dat niet zal worden gedecontamineerd. Technisch lege verpakkingen van verdovende middelen komen niet in aanmerking voor ontsmetting. Zulke producten moet u opslaan en inzamelen in eenmalig te gebruiken kunststof vaten. Vervolgens bezorgt u ze aan een inzamelaar die ze vervoert naar installatie voor de eindverwerking van RMA.

Anatomische resten op formol zijn een mengsel van medisch en chemisch afval. Om ethische redenen wordt deze afvalstroom als RMA beschouwd. U moet het afval dan ook zo verpakken en verwerken. Anatomische delen van dieren worden beschouwd als RMA en moet u dus zo verwijderen.

Wat doe ik met medisch glas?

Voor geneeskundige praktijken gelden dezelfde regels als voor ziekenhuizen. Afhankelijk van de grootte, de inhoud en het gebruik worden glazen verpakkingen al dan niet als RMA beschouwd. Medisch glas dat toch RMA is, moet u inzamelen in gele vaten of speciale plastic zakken.

- Glazen verpakkingen van gevaarlijke stoffen zoals cytostatica en verdovende middelen zijn altijd RMA, ook al zijn ze leeg. Glas uit verzorgingskamers en onderzoeksglas van laboratoria zijn RMA.
- Glazen verpakkingen kleiner dan 250 milliliter moet u altijd als RMA beschouwen, ook als de inhoud een ongevaarlijke stof was. Denk maar aan geneesmiddelen zoals milde pijnstillers. Het opschrift op zulke flesjes is niet altijd goed leesbaar, waardoor er snel vergissingen worden gemaakt.

Voor glazen verpakkingen groter dan 250 milliliter kan er wel een onderscheid gemaakt worden tussen RMA en gewone bedrijfsafvalstoffen.

4.3 Opslag en inzameling van medische afvalstoffen

4.3.1 Opslag van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA

De opslag van volle en definitief gesloten verpakkingen van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA moet gebeuren in de geneeskundige praktijk of in een apart lokaal dat gescheiden is van de woon- en leefruimte. Regelmatig reinigen en ontsmetten is de boodschap.

Wat met speeksel en maagvocht?

Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NRMA, tenzij ze werden gebruikt voor een behandeling met cytostatica. In het laatste geval gebeurt het verwijderen in een dubbele plastic zak via de huisvuilophaling.

4.3.2 Opslag van vast NRMA

Vast NRMA mag u samen met de gemengde bedrijfsafvalstoffen inzamelen. De restafvalzak mag echter niet te lang buiten staan, want opgedroogde of geabsorbeerde lichaamsvochten in het afval kunnen ongedierte aantrekken.

4.3.3 Langdurige opslag

Kleine hoeveelheden medisch afval worden soms opgeslagen tot er genoeg is om alles in één keer af te voeren naar de eindverwerker. Omdat medisch afval vaak bacteriële besmetting van de omgeving. Daarom gelden er enkele beperkingen voor de langdurige opslag van medische afvalstoffen. Alle medisch afval, met uitzondering van naalden en scherpe voorwerpen, moet binnen de 72 uur na inzameling bij de producent naar de verbrandingsinstallatie worden afgevoerd. Naalden en scherpe voorwerpen moeten binnen de veertien dagen na inzameling naar de verbrandingsinstallatie worden afgevoerd.

4.3.4 Sorteren buiten de praktijk

Om tegemoet te komen aan mogelijk plaatsgebrek bij geneeskundige praktijken mogen droge, niet-gevaarlijke afvalfracties in één recipiënt worden samengevoegd. Die recipiënt moet u dan laten overbrengen naar een sorteerinrichting. Daar kan het gemengde afval weer uitgesorteerd worden in de afzonderlijke fracties. Bespreek dit met uw afvalinzamelaar.

Afhankelijk van de werkwijze en het sorteerproces zijn verschillende combinaties mogelijk. Belangrijk is dat uw contract met de afvalinzamelaar duidelijk vermeldt wat kan en wat niet. In dat contract moet u alle verplicht in te zamelen afvalstoffen die bij u vrijkomen opsommen, samen met hun vooropgestelde inzamelwijze.

Kan ik met mijn medische afvalstoffen naar het containerpark?

Weinig containerparken hebben een vergunning voor de inzameling van medische afvalstoffen die een risico geven op besmetting, vergiftiging of verwonding. Daarom is het niet toegelaten dat geneeskundige praktijken hun medische afvalstoffen naar het gemeentelijke containerpark brengen voor inzameling. Enkel bedrijven die geregistreerd zijn voor de inzameling van risicohoudend medisch afval mogen deze afvalstoffen bij de praktijken inzamelen.

Kan de gemeente mijn medisch afval ophalen?

De gemeente (of een intergemeentelijk samenwerkingsverband) mag kleine hoeveelheden vast NRMA ophalen. Het vaste NRMA van een geneeskundige praktijk mag samen met het gemengde vergelijkbare bedrijfsafval worden ingezameld. De gemeente rekent hiervoor een vergoeding aan die de kosten voor de inzameling en de verwerking dekt. Neem hiervoor best contact op met de milieudienst van uw gemeente.

Kan ik mijn medische afvalstoffen door medische speciaalzaken of analyselaboratoria laten ophalen?

Omdat zulke ondernemingen niet behoren tot een medische groepspraktijk, mogen zij geen medisch afval van geneeskundige praktijken inzamelen en opslaan zonder de nodige milieuvergunning of registratie.

Wat met vloeibare resten van analysetoestellen?

Menselijke en dierlijke lichaamsvloeistoffen (bloed, speeksel, urine, feces, maagvocht) worden met analysetoestellen onderzocht voor diagnostische doelen of voor wetenschappelijk onderzoek. Daarbij kunnen vloeibare afvalstromen vrijkomen. Het gaat om geanalyseerde stalen, verdunde stalen van lichaamsvocht en spoelwaters van de reiniging van de analysetoestellen. Geanalyseerde en verdunde stalen van urine en feces en spoelwaters van analysetoestellen mag u via de riolering verwijderen. Alle andere vloeibare afvalstoffen van analysetoestellen (bloed, speeksel en maagvocht) zijn vloeibaar RMA en moet u via het RMA-inzamelcircuit inzamelen.

4.4 Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen

4.4.1 Waar kan ik naartoe met mijn medische afvalstoffen?

Er zijn verschillende mogelijkheden:

1. U laat de afvalstoffen ophalen door een geregistreerde inzamelaar. De geregistreerde inzamelaar kan uw afvalstoffen ophalen in de geneeskundige praktijk. Vaak gaat het hier om een inzamelingsronde waarbij de overbrenger bij verschillende klanten stopt. In dat geval is er geen identificatieformulier aanwezig. U moet wel steeds een ontvangst- of afgiftebewijs vragen als u uw afvalstoffen afgeeft. Zo kan u aantonen dat u zich conform de regelgeving heeft ontdaan van uw medische afvalstoffen

2. De gemeente (of een intergemeentelijk samenwerkingsverband) mag beperkte hoeveelheden vast NRMA van geneeskundige praktijken apart ophalen. De gemeente moet hiervoor een vergoeding aanrekenen die de kosten voor de inzameling en de verwerking dekt. Neem voor alle zekerheid contact op met de milieudienst van uw gemeente.

Het containerpark is meestal geen optie: weinig containerparken zijn vergund voor de inzameling van medische afvalstoffen. De wijkinzameling van gevaarlijke afvalstoffen van de gezinnen is ook niet toegelaten als kanaal voor de inzameling van medische afvalstoffen van praktijken.

3. Naast de inzamelrondes door geregistreerde privébedrijven, de huisvuilinzameling aan huis van de lokale besturen kan een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van het medisch afval van uw praktijk. Het ziekenhuis moet dan wel een milieuvergunning hebben voor de opslag van afvalstoffen van derden. Ook moet het aangeleverde afval nauwkeurig worden geregistreerd in een afvalstoffenregister. Elke aanlevering van extern afval moet gebeuren onder toezicht van een verantwoordelijke van de geneeskundige instelling. Afspraken over vergoeding voor deze dienstverlening zijn de verantwoordelijkheid van de praktijk en het betrokken ziekenhuis. Een geneeskundige instelling is echter nooit verplicht in te stemmen met de inzameling van medische afvalstoffen van praktijken waarmee ze samenwerkt.

4.5 Medische afvalstoffen van dierenartsen en landbouwers

Bij de medische behandeling van (huis)dieren ontstaan ook medische afvalstoffen. De praktijk van dierenartsen heeft te maken met het beheer van medische afvalstoffen, waarvan een deel met een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding. Het risico voor besmetting kan zowel bestaan voor andere dieren, maar eveneens voor mensen. Maar ook landbouwers hebben soms te maken met medische afvalstoffen.

4.5.1 Medische verzorging van dieren op het bedrijf

Als een landbouwer onder een bedrijfsbegeleidingscontract geneesmiddelen of injecties toedient, beschikt hij vaak niet over de gepaste middelen om de afvalstoffen (vaccinflesjes, injectienaalden, geneesmiddelrestanten) op de juiste manier te beheren. Nochtans moet dat RMA worden verbrand. Dierenartsen komen vaak langs bij landbouwbedrijven. De dierenarts heeft de juiste contacten met geregistreerde inzamelaars en kan de landbouwers raad geven.

In bepaalde containerparken kunnen landbouwers terecht met hun RMA. Tegen betaling wordt dat RMA dan ingezameld en verwerkt. Het RMA moet wel verpakt zijn in geschikte, eenmalig te gebruiken, UN gekeurde vaten voor medische afvalstoffen. Hiervoor neemt men best contact op met de milieudienst van de gemeente.

4.5.2 Bewaren van dode (gezelschaps)dieren

In afwachting van de ophaling moet de dierenarts overleden gezelschapsdieren zo bewaren dat de risico's voor besmetting van mens en dier en voor de vervuiling van het leefmilieu worden beperkt. Het bewaren moet gebeuren in lekvrije, afsluitbare zakken of recipiënten met het opschrift 'categorie 1-materiaal - uitsluitend geschikt voor verwijdering'.

De voorwaarden voor de tijdelijke opslag hangen af van de bewaring. Als u de overleden gezelschapsdieren bewaart bij een omgevingstemperatuur van meer dan 5°C, moet u ze binnen de twee werkdagen na overlijden laten ophalen. Als u de kadavers in een actief gekoelde afgesloten ruimte of recipiënt bewaart, moet u minstens één ophaling per twee weken organiseren. De temperatuur in die ruimte of recipiënt mag niet meer dan 5°C bedragen. Alleen als u het kadaver bewaart in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of recipiënt met een temperatuur van maximaal -10°C, mag u het tijdstip van ophaling zelf bepalen. Na elke ophaling moet u de koelcel of diepvriezer reinigen en ontsmetten.

Als u ook dode gezelschapsdieren van derden (niet-klanten) aanvaardt, moet u voor de bewaring aan dezelfde voorwaarden voldoen als een gemeentelijk containerpark:

- U moet een milieuvergunning hebben;
- U moet erkend zijn als intermediair bedrijf voor het bewaren van niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten;
- Sla de kadavers op in een gesloten ruimte die gekoeld wordt tot -10°C of kouder;
- Het binnenbrengen van dode gezelschapsdieren mag enkel gebeuren onder het toezicht van een verantwoordelijke;
- Garandeer een hygiënische aanvoer door het kadaver in een lekvrije verpakking te steken;
- Overleden gezelschapsdieren worden beschouwd als 'categorie 1-materiaal, bestemd voor verwijdering'. Als garantie voor de adequate verwerking ervan sluit u best een schriftelijke overeenkomst met de erkende inzamelaar;
- Leg een register aan waarin u alle gegevens noteert: datum van levering, herkomst van het kadaver, diersoort, hoeveelheid, bestemming, naam van het erkende bedrijf dat het dierlijke afval naar de verwerker vervoert en datum van ophaling;
- Waak erover dat het om gezelschapsdieren gaat. Dat zijn dieren die de mens in of rond zijn huis houdt en die hij verzorgt om zichzelf te plezieren. Tot deze categorie behoren onder meer honden, katten, knaagdieren, kooi- en voliërevogels, duiven en vissen. Ook konijnen, kippen, kalkoenen, kwartels, eenden, ganzen, parelhoenders en fazanten zijn gezelschapsdieren als er geen commerciële opbrengst aan is verbonden.

Dode dieren die behoren tot het runder-, varkens-, schapen-, geiten- of hertenras of die thuishoren bij de eenhoevigen, mag u niet aanvoeren. Die landbouwdieren worden na melding aan Rendac NV opgehaald bij particulieren. Opgelet: slachtafval van thuis geslachte schapen, geiten, varkens en herten mag het containerpark wel aanvaarden. De eigenaar mag het dode gezelschapsdier ook zelf vervoeren naar een vergunde en erkende inzamelplaats voor dierlijk afval, de behandelende dierenarts of een dierencrematorium. Als behandelende dierenarts mag u het kadaver ook zelf van de eigenaar naar uw praktijk brengen.

Meer informatie over de bestemmingsmogelijkheden voor dode gezelschapsdieren vindt u in een [OVAM-brochure](#).

4.5.3 Vervoer van dode gezelschapsdieren

Het dierlijke afval moet steeds traceerbaar zijn. Daarom moet een ophaler van gezelschapsdieren onder meer een ophaalregister bijhouden en vervoerdocumenten gebruiken.

Dat ophaalregister moet minstens deze informatie bevatten:

- naam en adres van de eigenaar van het dier;
- datum van ophaling;
- nummer van het ophaaldocument;
- diersoort en het aantal opgehaalde dieren;
- naam van de verwerker/verbrandingsoven/crematorium.

De erkende ophaler van dierlijk afval moet de kadavers afvoeren naar erkende bedrijven voor de behandeling van dierlijk afval. Voor elk vervoer moet een vervoerdocument in drievoud worden opgemaakt met daarop de volgende gegevens:

- naam en adres van de eigenaar van het overleden gezelschapsdier;
- diersoort en hoeveelheid;
- opschrift: 'Categorie 1-materiaal - uitsluitend geschikt voor verwijdering';
- identificatie van de ophaler;
- naam en adres van de bestemming (crematorium, verbrandingsoven, verwerker).

Een eerste exemplaar van dat vervoerdocument is bestemd voor de eigenaar van het gezelschapsdier, het tweede is bestemd voor de ophaler en moet aanwezig zijn bij het transport en het derde exemplaar ontvangt de exploitant van de eindbestemming (crematorium, verbrandingsoven of verwerker). Het vervoerdocument moet aanwezig zijn bij het vervoer van overleden gezelschapsdieren naar de eindbestemming. Zowel de ophaler als de exploitant van de eindbestemming moet het vervoerdocument drie jaar lang bewaren en ter inzage van de toezichthoudende overheid houden.

De eigenaar mag het dode gezelschapsdier vervoeren naar een vergunde en erkende inzamelplaats voor dierlijk afval, de behandelende dierenarts of een dierencrematorium. Als behandelende dierenarts mag u het kadaver ook zelf van de eigenaar naar uw praktijk brengen.

Een vervoerder van dierlijk afval die in opdracht van een erkende ophaler werkt, moet geregistreerd zijn bij de OVAM. Daartoe moet de vervoerder bij de OVAM per aangetekende brief een ingevuld registratieformulier indienen. Als de aanvraag ontvankelijk en volledig is, doet de OVAM uiterlijk veertien dagen na de datum van ontvangst uitspraak over de registratie. Een registratie als vervoerder geldt slechts voor een vastgelegde termijn van maximaal tien jaar.

Wat met kadavers van landbouwdieren?

Als een landbouwdier overlijdt, moet de eigenaar dat binnen de 24 uur melden aan een inzamelaar van kadavers van landbouwdieren. Vandaag is in Vlaanderen alleen de firma Rendac NV uit Denderleeuw erkend voor de ophaling van kadavers van landbouwdieren. De klantendienst van Rendac NV is bereikbaar via het telefoonnummer 053 64 02 11. De ophaling van kadavers van landbouwdieren bij particulieren en kleine veehouderijen gebeurt tegen betaling. Ook gemeenten en (middel)grote veehouderijen zonder abonnement betalen Rendac NV een prestatievergoeding per ophaling.

5 Thuisverzorgers

Steeds meer patiënten worden thuis verzorgd door familieleden of gespecialiseerde verplegers. Een deel van de verzorging doen de patiënten zelf. Ook bij thuisverpleging is het belangrijk dat de medische afvalstoffen goed worden beheerd. Vaak komt u met een dosis gezond verstand al een heel eind. Toch moeten ook thuisverzorgers de wettelijke bepalingen voor medisch-afvalbeheer respecteren.

Wat met familie, vrienden of de patiënt zelf?

Ook niet-geschoolde personen zoals familieleden, vrienden of de patiënt zelf kunnen thuis bepaalde zorghandelingen uitvoeren. De afvalstoffen van medische aard die zij produceren, worden echter niet als medische afvalstoffen beschouwd, maar als huishoudelijk afval. De inzameling en de verwerking van die afvalstoffen verloopt via de gemeente (huisvuilophaling, de gescheiden inzameling aan huis of via de containerparken voor bijvoorbeeld KGA).

5.1 Administratieve verplichtingen

5.1.1 Afvalstoffenregister

Ook als thuisverpleger moet u een afvalstoffenregister bijhouden. U moet het afvalstoffenregister maandelijks aanvullen en bewaren voor de toezichthoudende overheid. Het volstaat dat u de afgiftebewijzen of facturen op datum bijhoudt. Algemene informatie over het afvalstoffenregister vindt u op pagina 21).

5.2 Beheer en inzameling van medische afvalstoffen

Een deel van de medische afvalstoffen die ontstaan bij de verzorging door thuisverpleegkundigen vereisen een beheer om hun risico op besmetting, vergiftiging of verwonding te beperken. Voor de thuisverpleegkundigen gaat het slechts over relatief kleine hoeveelheden.

Medische afvalstoffen die geen risico vormen zijn, net zoals in de geneeskundige praktijken, gewone bedrijfsafvalstoffen van de thuisverpleger. Ze worden opgeslagen en ingezameld zoals het bedrijfsafval van andere beroeps categorieën. Thuisverpleegkundigen hebben ook andere niet-medische afvalstoffen. Over hun beheer kan u [hier](#) informatie vinden.

5.3 Waar kan ik naartoe met medische afvalstoffen?

Vragen over de praktische organisatie van de inzameling.

Kan ik met mijn medische afvalstoffen naar het containerpark?

Neen. Weinig containerparken hebben een vergunning voor de inzameling van medische afvalstoffen. Het is daarom niet aangewezen dat thuisverpleegkundigen hun medische afvalstoffen in het gemeentelijke containerpark afgeven.

Kan de gemeente mijn medisch afval ophalen?

De gemeente (of een intergemeentelijk samenwerkingsverband) mag kleine hoeveelheden vast NRMA ophalen. Het vaste NRMA van een thuisverpleger of geneeskundige praktijk mag samen met het gemengde vergelijkbare bedrijfsafval worden ingezameld.

Het gaat dan bijvoorbeeld over bepaalde types plastic die als aparte fracties worden ingezameld.

De gemeente rekent hiervoor een vergoeding aan die de kosten voor de inzameling en de verwerking dekt. Neem hiervoor best contact op met de milieudienst van uw gemeente.

Kan ik mijn medisch afval aan een ophaalwagen afgeven?

De inzameling van medisch afval met een ophaalwagen kan alleen gebeuren via een geregistreerd privébedrijf. Spreek met de ophaaldienst een plaats en tijdstip af waarop u uw medische afvalstoffen kunt afgeven. Het systeem van een ophaalwagen is vergelijkbaar met een wijkinzameling voor klein gevaarlijk afval (KGA). De gemeentelijke inzamelkanalen staan voor alle duidelijkheid niet open voor medisch afval van professionele thuisverzorgers.

Aan het ophaalvoertuig geeft u de medische afvalstoffen af, waarna u de volgende documenten van de ophaaldienst moet ontvangen:

- een afgiftebewijs met daarop uw naam, de naam van de ophaaldienst, de afleveringsdatum en de aard, samenstelling en hoeveelheid van de medische afvalstoffen;
- een ophaal- en verwerkingsattest op uw naam na de ophaling en verwerking van uw medisch afval.

Kan een ziekenhuis mijn medisch afval aanvaarden?

Naast de huis-aan-huisophaling, de kringophaling en de 'chemokar-methode' door een privé-milieubedrijf kan een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van medisch afval van thuisverpleegkundigen. Niet elk ziekenhuis heeft echter zo'n centraal inzamelpunt. Neem daarom eerst contact op.

Kan ik mijn medische afvalstoffen door medische specialzaken of analyselaboratoria laten ophalen?

Omdat zulke ondernemingen niet behoren tot een organisatie voor thuisverzorging of een groepspraktijk, kunnen zij geen medisch afval inzamelen en opslaan zonder de nodige milieuvergunning of erkenning.

Is centrale inzameling van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA mogelijk?

Als geneeskundige handelingen in een georganiseerd verband worden verricht, mag men de medische afvalstoffen van de aangesloten zorgverstrekkers inzamelen op een centrale plaats. Die inzamelplaats moet zich wel bij een van de zorgverstrekkers bevinden.

De overheid moet tot op het niveau van de individuele producent toezicht kunnen houden. Daarom moet u bij een centrale inzameling deze procedure volgen:

- Bij elke aanlevering wordt uw naam genoteerd in een register, samen met de datum, de aard van het medische afval (RMA of NRMA) en de hoeveelheid (aantal liters is toegelaten);
- U ontvangt een afgiftebewijs van uw aanlevering waarin het aantal aangeleverde naaldcontainers wordt vermeld;

- Bij ophaling van het gecentraliseerde medische afval door een geregistreerde inzamelaar moet u een kopie krijgen van het ophaalattest. Later moet u ook het verwerkingsattest van de geregistreerde inzamelaar ontvangen.

Op die manier beschikt u over de nodige bewijzen om het afvalstoffenregister aan te vullen en (indien gevraagd) om de meldingsplicht voor afvalstoffen te kunnen uitvoeren.

De thuisverpleger wordt vaak geconfronteerd met vragen van patiënten over de afvalstoffen die ontstaan bij de (zelf)behandeling. Als eerste aanspreekpunt verwacht de patiënt duidelijke en praktische antwoorden.

5.3.1 Enkele specifieke vragen uit de praktijk

Waar kan ik met vervallen geneesmiddelen naartoe?

De thuisverpleger helpt vaak de patiënten om bepaalde geneesmiddelen te nemen. Wanneer geneesmiddelen niet worden gebruikt dan kunnen patiënten hun oude en vervallen geneesmiddelen naar de apotheek brengen zonder hun buitenverpakking. De apotheker is niet verplicht de verpakking te aanvaarden. Ook van vloeistoffen mag de technisch lege fles worden geweigerd. Deze mag verwijderd worden via de glaszameling van de gemeente, of via de huisvuilzak van de patiënt. Als de patiënt dit niet zelf kan, mag de (professionele) thuisverpleger die taak in overleg met de apotheker overnemen.

Wat met radioactief gecontamineerde afvalstoffen?

Als een patiënt het ziekenhuis verlaat na toediening van radioactieve stoffen, bevat zijn/haar lichaam vaak nog resten van die stoffen. Het ziekenhuis geeft aan zulke patiënten (of hun wettelijke voogd) schriftelijke instructies mee die zij gedurende een bepaalde periode moeten opvolgen om de besmetting van hun omgeving en het leefmilieu te minimaliseren.

Wat met medische afvalstoffen uit chemotherapie?

Bij een chemokuur kunnen verschillende afvalstoffen ontstaan die bijzondere aandacht vereisen:

- de materialen gebruikt bij de toediening: handschoenen, schorten, infuusleidingen, lege zalf tubes, infuuszakken;
- afval van de patiënt na de toediening: incontinentiemateriaal, wondverzorgingsmateriaal, met lichaamsvocht bevuild linnen. Tot zeven dagen na de toediening kunnen die afvalstoffen besmet zijn met resten van de chemokuur.

Infuuszakken, gesloten pompsystemen en infuusleidingen moet de patiënt in een dubbele gesloten plastic zak naar het ziekenhuis terugbrengen. Het ziekenhuis zal het afval juist sorteren. Handschoenen en andere materialen die de verpleegkundige gebruikt om zichzelf te beschermen, kunt u in de huisvuilzak deponeren. Ook die afvalstoffen moet u eerst verpakken in een dubbele plastic zak. Het materiaal om de port-a-cath aan te prikken, moet u in de naaldcontainer deponeren.

Wat met medische afvalstoffen van een buikvliessoeling?

Bij een buikvliessoeling of peritoneale dialyse wordt het bloed gezuiverd van afvalstoffen en overtollig vocht door het buikvlies van de patiënt te gebruiken als een soort filter. Een steriele, voorverwarmde spoelvoeistof (dialysaat) wordt in de buikholte ingebracht. Die spoelvoeistoffen zijn verpakt in kunststof zakken van 2 of 2,5 liter. Tijdens de contactfase (4 à 5 uur) in de buik van de patiënt gebeurt een uitwisseling van afvalstoffen (en eventueel vocht) vanuit de bloedbaan naar het dialysaat. Daarna wordt de spoelvoeistof vervangen door vers dialysaat.

Bij een buikvliesspoeling moet u de spoelvloeistof viermaal per dag vervangen. Die behandeling produceert een groot volume medische afvalstoffen: zo'n 400 liter per maand.

UZ Leuven heeft een uitgebreide brochure verspreid over het afvalbeheer bij peritoneale dialyse: www.uzleuven.be/sites/default/files/brochures/peritoneale_dialyse.pdf.

Wat met speeksel en maagvocht?

Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NRMA, tenzij ze werden gebruikt voor behandelingen met cytostatica. Als thuisverpleger mag u deze zaken achterlaten bij de patiënt, die ze op zijn beurt met het huisvuil voor inzameling mag aanbieden.

Wat met naalden gebruikt in de thuisverpleging?

Injectienaalden moet u als thuisverpleger direct verpakken in een naaldcontainer. Die kunt u kopen in de apotheek, de medische speciaalzaak of bij de Vlaamse Diabetesvereniging. De tijdelijke opslag gebeurt op een veilige plaats in uw praktijk.

Wat met pijnbestrijding?

Veel patiënten hebben thuis pijnbestrijding nodig nadat zij het ziekenhuis hebben verlaten. Als een professionele thuisverpleger die pijnbestrijding toedient via een inspuiting horen de afvalstoffen die daarbij ontstaan bij het RMA. Die afvalstoffen mogen niet bij de patiënt worden achtergelaten. Gebruikte pleisters met dergelijke middelen zijn niet risicohoudend. Ze mogen in de huisvuilzak, maar moeten wel in een aparte plastic zak worden verpakt.

5.4 Overzicht voor thuisverzorging

Onderstaande tabel op de volgende pagina geeft aan hoe de medische afvalstoffen die vrijkomen bij de meest frequente behandelingen bij thuisverzorging moet verpakken en verwijderen.

Het overzicht bevat ook richtlijnen voor de patiënten en hun gezinsleden. De thuisverzorgers zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor alles wat in verband staat met de behandeling van een patiënt. Zij kunnen als medische professionelen de burgers raad geven om op de beste manier de afvalstoffen te beheren die ontstaan bij de behandeling.

Het beschermen van het milieu, maar vooral van de volksgezondheid, staan daarbij centraal. Gezinnen lopen een relatief grote kans op besmetting of verwonding door afvalstoffen die bij de medische handelingen ontstaan. Zij hebben onvoldoende kennis om die te herkennen en de nodige voorzorgen te nemen.

Uit het overzicht blijkt dat een belangrijk deel van de medische afvalstoffen samen met het huisvuil mogen worden aangeboden voor inzameling. Gevaarlijke en risicohoudende afvalstoffen nemen de thuisverplegers mee. Ook bij enkele medische afvalstoffen die bij het huisvuil van de patiënt mogen, is het nodig voorzorgen te nemen. Die dienen de thuisverzorgers, de patiënt en de medewerkers van de bedrijven die instaan voor de inzameling voor bepaalde risico's te beschermen. Dit houdt vaak in het bijkomend verpakken van de medische afvalstoffen voor ze bij het huisvuil te plaatsen.

Overzicht beheer afvalstoffen thuisverzorging

Behandeling	Afvalstof	Verpakkingswijze	Ophaling
Inspuiting geneesmiddelen door patiënt zelf	Naalden	Naaldcontainer	Kga-inzameling
	Ontsmettingsmateriaal en spuit zonder naald	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Toediening cytostatica	Naalden, flacon, spuiten	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Niet-steriele handschoenen, gezichtsmasker, wegwerpschort en ander wegwerpmateriaal	Dubbele plastic zak	Huisvuilophaling
Toediening insuline	Injectienaald, flacon	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsdoekje, spuit zonder naald	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Intramusculaire inspuiting	Injectienaald, flacon	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
Bloedafname	Holle naald	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsmateriaal en blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Aanprikken van port-a-cath, heparineslot, chemopomp, pijn pomp	Naald	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsmateriaal en blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling

Behandeling	Afvalstof	Verpakkingswijze	Ophaling
Verzorging van patiënt met besmettelijke ziekte (niet overdraagbaar via afvalstoffen)	Wegwerpmateriaal (schort, handschoenen, masker, beschermbril, hoogfiltratiemasker), blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Wondzorg (algemeen)	Wondverzorgingsset, kompressen, blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Interventies met radioactieve stoffen	Wegwerpmateriaal (schort, handschoenen) op de dag van het onderzoek	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling 1 week na het onderzoek
Algemeen diagnostisch onderzoek	Gevonden zaadjes bij het filteren van de urine, wegwerpmateriaal (handschoenen, schort), wondverzorging set	- Zaadjes in een loden koker - Ander materiaal in afsluitbare plastic zakplastic zak	- Loden koker terugbrengen naar het ziekenhuis - Huisvuilophaling
Prostaatcancer met radioactief jodium: eerste 2 weken	Tot 7 dagen na ontslag uit het ziekenhuis: wegwerpmateriaal (schort, handschoenen)	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling 1 week na de therapie
Schildklierbehandeling met radioactief jodium	Tot 7 dagen na ontslag uit het ziekenhuis: wegwerpmateriaal	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling
Metastron therapie	Eerste 2 dagen: wegwerpmateriaal	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling

Tabel 1: Overzicht beheer afvalstoffen thuisverzorging

6 Achtergrond

6.1 Wettelijk kader

6.1.1 Federale wetgeving

6.1.1.1 Ziekenhuiswetgeving

Het koninklijk besluit van 23 oktober 1964 bevat normen voor de algemene inrichting van ziekenhuizen. Zo moeten alle ziekenhuizen beschikken over een Comité voor Ziekenhuishygiëne. Dit comité staat onder meer in voor het uitwerken van richtlijnen voor het verzamelen en verwijderen van medisch afval en ziet erop toe dat die richtlijnen worden nageleefd. Deze taken werden ook toegewezen aan het Comité via het koninklijk besluit van 7 november 1988 betreffende de ziekenhuishygiëne.

De basis van dit Comité wordt gevormd door de geneesheer- en de verpleegkundige-ziekenhuishygiënist. De milieuwetgeving, zoals Vlarem of Vlarea, ontslaat het Comité voor Ziekenhuishygiëne niet van zijn verantwoordelijkheden. Het toezicht op het hygiënisch verzamelen en verwijderen van ziekenhuisafval blijft de verantwoordelijkheid van het Comité, de technische aspecten worden opgevolgd door de milieucoördinator.

Naast het koninklijk besluit van 23 oktober 1964 zijn er nog enkele andere federale wetten van toepassing op ziekenhuizen. Deze bevatten ook bepalingen over het Comité voor Ziekenhuishygiëne.

6.1.1.2 Aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad (HGR)

In maart 2005 heeft de HGR zijn aanbevelingen inzake het beheer van medisch verzorgingsafval herzien. Het document bevat een omschrijving en beoordeling van de risico's van verschillende soorten medische afvalstoffen en geeft per soort afvalstof of risico een Code van Goede Praktijk. Het volledige rapport kan worden bekeken via <http://www.gezondheid.belgie.be/internet2Prd/groups/public/@public/@shc/documents/ie2divers/4388397.pdf>.

6.1.1.3 Wetgeving radioactieve afvalstoffen

Het 'koninklijk besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen' (ARBIS) bevat tal van bepalingen over radioactief afval. Zo moet onder meer elke potentiële producent van radioactieve afvalstoffen zich inschrijven bij de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en verrijkte Splijtstoffen (NIRAS).

Afval van patiënten die radioactieve stoffen toegediend kregen en die het ziekenhuis hebben verlaten, is evenwel niet onderworpen aan deze bepalingen met betrekking tot radioactief afval. Het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) is bevoegd voor het opstellen van regelgeving, verlenen van vergunningen en uitvoeren van controles.

De lozing van vloeibare radioactieve afvalstoffen in de bodem is verboden. De lozing van radioactieve vloeibare afvalstoffen in de oppervlaktewateren of in de riolering is verboden wanneer de concentratie aan radionucliden, uitgedrukt in Bq/l, het duizendste overschrijdt van de limiet van de jaarlijkse opname door ingestie voor een volwassen persoon van het publiek.

De exploitatievergunningen afgeleverd aan de inrichtingen van klasse I en II, overeenkomstig de bepalingen van dit reglement, mogen van dit verbod afwijken. In dit geval stellen ze hetzij de ogenblikkelijke en gemiddelde maximaal toelaatbare concentraties vast van de radionucliden die in de afvalstoffen kunnen aanwezig zijn, hetzij de totale activiteit die in een bepaalde tijdsduur mag geloosd worden, hetzij beide tegelijkertijd.

De vloeibare afvalstoffen waarvan de concentratie aan radionucliden groter is dan de vastgelegde limieten of dan de voorwaarden die worden vastgesteld in de afgeleverde vergunningen en die daarom dus niet kunnen worden geloosd, dienen te worden opgeslagen in hermetisch gesloten recipiënten waardoor er voldoende bescherming wordt geboden, met het oog op hun behandeling of met het oog op hun eventuele lozing nadat de activiteit werd teruggebracht tot de vastgestelde limieten door verval of na verdunning; dit laatste procedé mag enkel worden gebruikt indien dit expliciet is toegestaan in de vergunning. In elk geval moeten de recipiënten die radioactieve vloeibare afvalstoffen bevatten, worden opgeslagen in een systeem dat eventuele lekken doeltreffend kan opvangen.

De vaste radioactieve afvalstoffen worden zorgvuldig verzameld in hermetisch gesloten recipiënten waardoor er een voldoende bescherming wordt geboden. Vervolgens worden ze behandeld en eventueel geconcentreerd om elk risico op verspreiding van radioactieve stoffen, onder welke vorm ook, te vermijden.

De verwijdering van de vaste radioactieve afvalstoffen is verboden in de oppervlaktewateren, evenals in de riolen en in de collectoren. De verwijdering, de afvoer voor recyclage of hergebruik van vaste radioactieve afvalstoffen afkomstig van een inrichting van klasse I, II of III, zijn verboden wanneer deze niet voldoen aan de voorwaarden en de niveaus voor vrijgave, tenzij het Agentschap hiervoor een vergunning verleent.

In de inrichtingen waar radioactieve stoffen met een halveringstijd van minder dan zes maanden worden aangewend, volstaat het niet de voorwaarden en de vrijgaveniveaus na te leven; de verwijdering voor verbranding van deze stoffen mag alleen plaatsvinden na nagenoeg volledig verval. In elk geval is een opslag vereist gedurende een periode die ten minste gelijk is aan tien maal de halveringstijd; de opslag wordt verlengd met de vereiste tijd om een nagenoeg volledig verval te waarborgen.

Elke vrijgave is onderworpen aan het akkoord van de dienst voor de fysische controle van de exploitant en verloopt overeenkomstig de gedetailleerde schriftelijke procedures die door deze worden uitgewerkt. Dit akkoord dient te worden bevestigd door de erkende instelling, voor zover een dergelijke vrijgave niet voorafgaandelijk werd goedgekeurd, in toepassing van dit reglement, voor hetzelfde materiaal en volgens dezelfde procedures.

De lozing van radioactieve stoffen in de atmosfeer in de vorm van gas, stofdeeltjes, rook of damp is verboden wanneer de concentratie aan radionucliden op de plaats van de uitstoot in de atmosfeer groter is dan de afgeleide limieten van de concentratie in de lucht voor de personen van het publiek. De gasvormige uitstoot waarvan de concentratie aan radionucliden de limieten of de voorwaarden vastgesteld in de afgeleverde vergunningen, overschrijdt, dient te worden gefilterd, opgeslagen, of te worden behandeld zodat de concentratie aan radionucliden in de geloosde lucht kleiner is dan de voorziene limieten. De vaste of vloeibare afvalstoffen die worden verkregen door de filtratie, de opslag of de behandeling, worden behandeld zoals hierboven voorzien. De totale activiteit van de radionucliden die in de atmosfeer worden geloosd zal zo laag gehouden worden als redelijkerwijze mogelijk is.

De radioactieve vloeibare en vaste afvalstoffen die niet kunnen worden verwijderd, worden opgeslagen en bewaard in recipiënten die op gepaste wijze worden gesloten en opgeborgen in brandveilige lokalen, die voor dit gebruik worden voorbehouden en met een sleutel worden afgesloten, zodat elke verspreiding van radioactieve stoffen kan worden vermeden.

Wanneer deze afvalstoffen worden opgeslagen met de bedoeling later te worden vrijgegeven na verval, dan dienen deze het voorwerp uit te maken van een selectieve inzameling op basis van schriftelijke procedures die werden goedgekeurd door de dienst voor fysieke controle, ten einde aan de bron te sorteren en de afvalstoffen die radionucliden met lange levensduur bevatten, in het bijzonder de alfastralers en de zuivere bètastralers, afzonderlijk te bewaren.

Indien er uit die afvalstoffen mogelijkwijze een gasvormige radioactieve stof kan vrijkomen, dient de opslagplaats doeltreffend te worden verlucht.

Er wordt een permanente en zo nauwkeurig mogelijke inventaris bijgehouden van de radioactieve afvalstoffen die werden ondergebracht in de opslagplaatsen, alsook van deze die werden verwijderd. Deze inventaris wordt ter beschikking gehouden van het personeel van het Agentschap dat belast is met het toezicht.

Naast de bepalingen uit het ARBIS moeten het totale afvalbeheer en de goede praktijk eveneens ondersteund worden door maatregelen die aangepast zijn aan de situatie. De inrichting van en het toezicht op de nodige maatregelen is een opdracht voor de dienst voor fysieke controle.

Er bestaan nog een aantal aanbevelingen over radioactief gecontamineerd afval:

- Advies betreffende de problematiek van vloeibaar radioactief ziekenhuisafval, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, december 2009 (HGR 8514);
- Aanbevelingen met betrekking tot radioactief gecontamineerd afval geproduceerd door ziekenhuizen en biomedische research, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, maart 2002 (HGR 7666);
- Rapport Kwaliteitszorg en stralingsbescherming in de nucleaire geneeskunde, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, december 2003 (HGR 7221);
- Aanbevelingen inzake therapie door middel van radionucliden onder niet-gekapselde vorm, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2005;
- Aanbevelingen inzake het beheer van medisch verzorgingsafval, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, maart 2005 (HGR 5109);
- Advies betreffende waste management, werkgroep radioprotectie BGNG;
- Advies betreffende de ziekenhuishygiëne en geneeskundig risicoafval, Nationale Raad voor Ziekenhuisvoorzieningen (afdeling programmatie en erkenningen) van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 10 december 1992.

Voor het vervoer van radioactieve stoffen moeten de bepalingen van ARBIS eveneens worden nageleefd. Zo is een voorafgaande vergunning noodzakelijk voor het vervoer van radioactieve stoffen met een activiteit boven de vrijstellingslimieten.

Op termijn zullen alle eindverwerkers van medisch afval (verbrandingsinstallaties) over een meetpoort beschikken voor de detectie van radioactief gecontamineerd afval. Bij detectie van radioactiviteit zal de lading afval worden onderzocht. Het FANC heeft richtlijnen uitgeschreven die vastleggen welke procedure er in dit geval moet worden gevolgd. Meer informatie over deze richtlijnen vindt u terug op <http://www.fanc.fgov.be/>

6.1.1.4 Psychotrope stoffen en verdovende middelen

(wet 24 februari 1921, B.S. 06.03.1921)
(KB 22 januari 1998 (psychotrope stoffen), B.S. 14 januari 1999)
(KB 31 december 1930 (verdovende middelen), B.S. 10 januari 1931)

De wetgeving inzake psychotrope stoffen en verdovende middelen is erop gericht om de handel, de distributie en het gebruik van deze stoffen te reglementeren. Voor het bezit en opslaan van deze producten is een vergunningsplicht in de wetgeving ingeschreven.

Ook in de afvalfase moeten bepaalde formaliteiten worden gerespecteerd. Voor psychotrope stoffen en verdovende middelen moet een gedetailleerde registratie worden bijgehouden. Producten die als afval worden afgevoerd moeten worden uitgeschreven uit het register, waarbij de nodige bewijsstukken moeten worden afgeleverd.

Het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) is bevoegd voor de uitvoering van en de controle op deze wetgeving.

6.1.1.5 Vervoer van gevaarlijke stoffen (ADR)

Het wegvervoer van risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) is onderworpen aan de internationale ADR-reglementering. Vast NRMA is in regel niet onderworpen aan de bepalingen van het ADR. Evenwel is het mogelijk dat NRMA door zijn karakteristieken wel in een andere klasse dan klasse 6.2. van het ADR wordt ingedeeld (zie volgend deel).

Het ADR (1960) regelt het internationale wegvervoer van gevaarlijke goederen. Het is van toepassing op het vervoer dat plaatsvindt tussen minstens twee van de landen die dit verdrag hebben geratificeerd. Voor de EU-lidstaten is het ADR ook van toepassing op nationale transporten. Vandaag is het ADR in 48 landen van toepassing, dus ook in een aantal landen buiten de EU en Europa.

Het ADR-verdrag wordt om de twee jaar aangepast. De huidige versie trad in werking op 1 januari 2013, met een overgangsperiode van zes maanden. Tijdens de overgangsperiode zijn zowel de oude als de nieuwe versie van kracht om ondernemingen de tijd te geven zich aan te passen aan de nieuwe voorschriften. De hernieuwde versie treedt steeds in werking op 1 januari van een oneven jaar, met een overgangsperiode van 6 maanden

Ook in België werd het ADR vrijwel ongewijzigd ingevoerd voor het binnenlandse vervoer van de meeste gevaarlijke stoffen. Voor het nationale vervoer van bepaalde producten, waaronder de ontplofbare stoffen en voorwerpen en de radioactieve stoffen, blijven echter bijkomende aparte reglementeringen bestaan. Die zijn opgenomen in het KB van 28 juni 2009.

Voor België is de FOD Mobiliteit en Vervoer de bevoegde instelling voor de controle op de naleving van de ADR-reglementering. Op hun website (www.mobiliteit.belgium.be/nl/) werd een vademecum geplaatst dat een aantal veel gestelde vragen (FAQ) beantwoordt.

6.1.1.5.1 De klasse 6.2: besmettelijke of infectueuze stoffen

De klasse 6.2 omvat de infectueuze (besmettelijke) stoffen. Het ADR definieert "infectueuze stoffen" als de stoffen waarvan bekend is of waarvan redelijkerwijze kan aangenomen worden dat ze ziektekiemen bevatten. Ziektekiemen worden gedefinieerd als micro-organismen (zoals onder meer bacteriën, virussen, rickettsia, parasieten en schimmels) en andere agenten zoals prionen, die ziektes kunnen veroorzaken bij mens en dier.

De stoffen van de klasse 6.2 zijn als volgt onderverdeeld:

- I1 Infectueuze stoffen, gevaarlijk voor mensen
- I2 Infectueuze stoffen, alleen gevaarlijk voor dieren
- I3 Klinisch afval
- I4 Biologische stoffen

De infectueuze stoffen worden ingedeeld bij de volgende UN-nummers:

- UN 2814 Infectueuze stof, gevaarlijk voor mensen
- UN 2900 Infectueuze stof, alleen gevaarlijk dieren
- UN 3291 Ziekenhuisafval, ongespecificeerd, n.e.g.
(Bio)medisch afval, n.e.g.
Gereguleerd medisch afval, n.e.g.
- UN 3373 Klinische monsters
Biologische stof, categorie B

De classificatie van besmettelijke stoffen gebeurt op basis van de voorschriften van paragraaf 2.2.62 van het ADR.

6.1.1.5.2 UN-nummer en de officiële vervoersnaam van de gevaarlijke goederen

Alle gevaarlijke goederen worden geïdentificeerd door het UN-nummer, bestaande uit vier cijfers, en een officiële, internationaal erkende benaming, de "officiële vervoersnaam".

Voorbeeld: UN 1888, chloroform

Enkel de meest voorkomende stoffen hebben een eigen individueel UN-nummer en officiële vervoersnaam. De andere stoffen worden aan een collectieve rubriek toegekend. De officiële vervoersnamen van deze collectieve rubrieken eindigen op de letters "n.e.g.": "niet elders genoemd".

Voorbeeld: UN 3291, ziekenhuisafval, ongespecificeerd, n.e.g

Medisch afval wordt, al naar gelang de aanwezige infectueuze stoffen, bij de UN-nummers 2814, 2900 of 3291 ingedeeld.

Medisch afval waarvoor men redenen heeft om aan te nemen dat de kans gering is dat ze infectueuze stoffen bevatten, worden bij UN-nummer 3291 ingedeeld. In de praktijk komt dit overeen met het risicohoudend medisch afval.

Gedecontamineerd medisch afval of ziekenhuisafval dat eerder infectueuze stoffen bevat heeft is niet onderworpen aan de voorschriften van het ADR, tenzij wordt voldaan aan de andere criteria voor de indeling bij een andere klasse (bv.. klasse 6.1 toxische stoffen).

6.1.1.5.3 Bijzondere vrijstellingen

Vrijstelling met betrekking tot UN 3291:

Gesteriliseerd afval van ziekenhuizen of van biologisch onderzoek, dat infectueuze stoffen heeft bevat, is niet onderworpen aan de voorschriften van klasse 6.2.

Vrijstelling met betrekking tot UN 3373:

De stoffen die verpakt en de colli die gekenmerkt zijn in overeenstemming met de verpakkingsinstructie P650 van het ADR zijn aan geen enkel ander voorschrift van het ADR onderworpen.

6.1.1.5.4 Veiligheidsadviseur

Het koninklijk besluit van 5 juli 2006, gewijzigd door het koninklijk besluit van 17 maart 2009, is eveneens van toepassing op de ziekenhuissector. De vrijstelling van art. 3 §2 5° betreffende de verplichting tot het aanstellen van een veiligheidsadviseur voor het vervoer van gevaarlijke stoffen kan, voor het transport van medisch verwante stoffen, alleen maar worden ingeroepen voor het vervoer van diagnostische monsters van UN3373 (gelijkgesteld aan biologische stof, categorie B volgens ADR2007).

6.1.1.5.5 De nationale verkeersreglementen

Deze bevatten eveneens bepalingen die speciaal betrekking hebben op het vervoer van gevaarlijke stoffen. Voor België zijn dit de volgende:

- verplichte reisweg: alle voertuigen die gevaarlijke goederen vervoeren en voorzien moeten zijn van oranje schilden, moeten, behalve in geval van noodzaak, de autosnelwegen volgen;
- verboden doorgang: de verkeerstekens C24 a, b en c verbieden de doorgang aan voertuigen die bepaalde transporten van gevaarlijke goederen verrichten;
- snelheidsbeperkingen voor de transporten van ontplofbare goederen;
- de reglementen betreffende het vervoer van afvalstoffen.

Afvalstoffen zijn onderworpen aan het ADR indien zij opgenomen zijn in een van de klassen van het ADR. In dat geval moeten dus het voertuig, de verpakking, de etikettering en de bestuurder voldoen aan alle vereisten van het ADR. Deze afvalstoffen zijn bovendien onderworpen aan de regionale wetgeving met betrekking tot het vervoer van afval.

6.1.1.5.6 Indeling van de gevaarlijke goederen

De gevaarlijke goederen worden in verschillende klassen ingedeeld naargelang van de soort van gevaar. Vele stoffen vertonen echter een combinatie van gevaarlijke eigenschappen. Ze kunnen bijvoorbeeld zowel brandbaar als giftig zijn, of giftig en bijtend. In zulke gevallen wordt de stof in die klasse ingedeeld die het grootste gevaar tijdens het vervoer vertegenwoordigt. De indeling van een gevaarlijke stof of voorwerp gebeurt op basis van de criteria die in het ADR vastgelegd werden.

De classificatie van een product is de taak en de verantwoordelijkheid van de afzender (eventueel met de hulp van de fabrikant).

De gevaarsklassen zijn de volgende:

Klasse 1 Ontplofbare stoffen en voorwerpen

Klasse 2 Gassen

Klasse 3 Brandbare vloeistoffen

Klasse 4.1 Brandbare vaste stoffen, zelfontledende stoffen en vaste ontplofbare stoffen in niet explosieve toestand

Klasse 4.2 Voor zelfontbranding vatbare stoffen

Klasse 5.1 Oxiderende stoffen

Klasse 5.2 Organische peroxiden

Klasse 6.1 Giftige stoffen

Klasse 6.2 Besmettelijke stoffen

Klasse 7 Radioactieve stoffen

Klasse 8 Bijtende stoffen

Klasse 9 Diverse gevaarlijke stoffen en voorwerpen

6.1.2 Regelgeving van het Vlaamse gewest

6.1.2.1 Decreet op de begraafplaatsen en lijkbezorging

Dit decreet en zijn uitvoeringsbesluiten regelen de oprichting en het beheer van begraafplaatsen en crematoria. Hierbij werden ook enkele bepalingen inzake lijkverzorging vastgesteld.

6.1.2.2 Materialendecreet

Het nieuwe materialendecreet, dat het oude Afvalstoffendecreet uit 1981 vervangt en ook de Europese kaderrichtlijn (EG) 2008/98 voor het beheer van afvalstoffen omzet, werd op 14 december 2011 door het Vlaams parlement goedgekeurd.

In het decreet worden onder meer de volgende aspecten besproken:

- definitie van een afvalstof;
- indeling van afvalstoffen in hoofdcategorieën en bijkomende categorieën;
- doelstellingen van het afvalstoffenbeleid;
- taken en bevoegdheden van de OVAM;
- aanvaardingsplichten en einde-afval;
- regels rond ophaling, vervoer en verwerking van afvalstoffen;
- in- en uitvoer van afvalstoffen;
- milieueffingen.

Het Materialendecreet is niet van toepassing op:

- gasvormige effluenten die in de atmosfeer worden uitgestoten;
- dierlijke mest (mestdecreet);
- afvalwater;
- radioactieve afvalstoffen.

6.1.2.3 Vlarema

In 2012 ontstond het Vlarema als uitvoeringsbesluit van het Materialendecreet. Het is de opvolger van het Vlarea, dat al in 1997 de wetgeving inzake het beheer van medisch afval bevatte. Het Vlarema is het belangrijkste uitvoeringsbesluit van het Materialendecreet, naast het Besluit Dierlijk Afval.

Het Vlarema werkt de principes en doelstellingen van het materialendecreet uit. De onderafdeling 5.2.3. bevat de specifieke bepalingen rond medisch afval. Dit hoofdstuk vindt u terug in het Vlarema (www.emis.vito.be/navigator).

6.1.2.4 Besluit Dierlijk afval

Op 15 december 2006 werd het Besluit over de ophaling en verwerking van dierlijk afval goedgekeurd door de Vlaamse regering. Het toepassingsgebied van deze verordening is veel ruimer dan louter dierlijk afval. Tot de dierlijke bijproducten behoren immers ook grondstoffen voor petfoodproductie, huiden voor leerproductie, voormalige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong.

De wetgeving rond deze stromen is gebaseerd op:

- Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1774/2002 (verordening dierlijke bijproducten);
- Verordening (EU) nr. 142/2011 van de Commissie van 25 februari 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten;
- De Verordening (EG) 1774/2002 werd op 4 maart 2011 ingetrokken en vervangen door 2 andere verordeningen: - Verordening (EG) nr. 1069/2009 legt de algemene principes vast betreffende dierlijke bijproducten;
- Verordening (EG) nr. 142/2011 bepaalt de technische vereisten waaraan moet worden voldaan.

Categorie 1-materiaal

Categorie 1-materiaal omvat dierlijk afval dat mogelijk een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van mens en dier. Hiertoe behoren onder meer:

- Alle delen, met inbegrip van de huid, van dieren die vermoedelijk met een TSE (overdraagbare spongiforme encefalopathie) zijn besmet of waarbij de aanwezigheid van een TSE officieel is bevestigd, dieren die in het kader van TSE-uitroeingsmaatregelen zijn gedood, gezelschapsdieren, dieren in dierentuinen en circusdieren, proefdieren, wilde dieren waarvan wordt vermoed dat zij met overdraagbare ziekten zijn besmet;
- Producten afkomstig van dieren die stoffen kregen toegediend die verboden zijn of die voor het milieu gevaarlijke stoffen bevatten;
- Mengsels van categorie 1-materiaal met categorie 2-materiaal of met categorie 3-materiaal dan wel met materiaal van beide categorieën.

Categorie 2-materiaal

Categorie 2-materiaal bestaat uit volgende dierlijke bijproducten:

- Producten van dierlijke oorsprong die residuen bevatten van diergeneesmiddelen en contaminanten en die het in de communautaire wetgeving toegestane niveau overschrijden;
- Andere producten van dierlijke oorsprong dan categorie 1-materiaal, ingevoerd uit derde landen, die niet blijken te voldoen aan de veterinaire voorschriften voor invoer in de Gemeenschap;
- Andere dieren dan dieren van categorie 1, die anders dan door slachting voor menselijke consumptie sterven;
- Mengsels van categorie 2-materiaal met categorie 3-materiaal;
- Andere dierlijke bijproducten dan categorie 1-materiaal of categorie 3-materiaal.

Categorie 3-materiaal

Categorie 3-materiaal zijn dierlijke bijproducten die geen ernstig gevaar opleveren voor de verspreiding van op mens of dier overdraagbare ziekten, zoals afval van voor menselijke consumptie goedgekeurde dieren:

- Andere voormalige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong dan keukenafval en etensresten, die niet langer voor menselijke consumptie bestemd zijn, zulks om commerciële redenen of ten gevolge van gebreken bij de productie of bij de verpakking.

Het ministerieel besluit van 20 maart 2007 houdende nadere bepalingen inzake de inzameling en de ophaling van overleden gezelschapsdieren bij dierenartsenpraktijken en dierenklinieken, legt specifieke regels vast voor het beheer van overleden gezelschapsdieren in dierenartspraktijken en dierenklinieken. Gezelschapsdieren worden in Verordening (EG) Nr. 1069/2009 gedefinieerd als 'alle dieren van soorten die gewoonlijk door de mens worden gevoed en gehouden, doch niet worden gegeten, en die niet voor veeteelt worden gehouden'.

Runderen, varkens, geiten, schapen, eenhoevige dieren, pluimvee en andere dieren die bestemd zijn voor dierlijke productie of andere vormen van landbouwproductie op een landbouwbedrijf worden beschouwd als landbouwdieren.

6.1.2.5 Milieuvergunningsdecreet en VLAREM I en II

Het milieuvergunningsdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten VlareM I en II regelen de exploitatie van hinderlijke inrichtingen en activiteiten. Deze regelgeving bevat onder meer bepalingen inzake de uitbating van:

- ziekenhuizen, rusthuizen en verzorgingstehuizen;
- crematoria;
- rouwkamers;
- laboratoria;
- genetisch gemodificeerde of pathogene organismen (GGO's);
- installaties voor de ontsmetting van een deel van het risicohoudend medisch afval (RMA);
- verbrandingsinstallaties voor medisch afval.

De sectorale voorwaarden voor rouwkamers (hoofdstuk 5.35. VlareM II) bevatten een aantal bepalingen over het beheer van afval afkomstig van lijkverzorging. Daarbij wordt verwezen naar de bepalingen van het Vlarema.

6.2 Bijlagen

Bijlage 1: Sorteellijst

1	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BUZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
aardewerk						o	
accu				+	+		
aceton					+		
administratief afval						+/o	
afvalolie				+	+		zie fiche afgewerkte olie
alcohol					+		
aluminium (folie)						o	
aluminium schaaltes,... (voeding)						+	
amalgam					+		zie fiche amalgaamafval
amputatie delen		o					zie fiche RMA
anatomisch afval		o					zie fiche RMA
apparaten (huishoudelijk)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
apparaten (medisch)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
asbest				o	o		zie fiche afvalstoffen met hechtgebonden asbest
base					+		
batterij				+	+		
bestek (wegwerp)						+	
bekers (wegwerp)						+	
bistourimesje		o					zie fiche scherpe voorwerpen
bleekwater					o		
blik (drink & voeding)						+	
bloed (geabsorbeerd)			o				zie fiche NRMA
bloed (vloeibaar, pasteus)		o					zie fiche RMA
bloedderivaat (geabsorbeerd)			o				zie fiche NRMA
bloedderivaat (vloeibaar, pasteus)		o					zie fiche RMA
bloedstalen		o					zie fiche RMA
bloedzakken (leeg)			o				zie fiche NRMA
bloedzakken (met rest)		o					zie fiche RMA
bloedzakken (vervallen)		o					zie fiche RMA
bloemen						+	
bouw- en sloopafval				+			zie fiche bouw- en sloopafval
brandblusapparaat					+		
carbonpapier						o	
katheter met naald		o					zie fiche scherpe voorwerpen en fiche RMA
katheter zonder naald			o				zie fiche NRMA
cd/dvd						o	vertrouwelijke info?
celdoek			o				zie fiche NRMA
chemicaliën (oude)					o		
chemicaliën (resten)					o		
chemisch afval					+		
chloroform					+		

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

2	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BUZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEDE PRIORITEIT
opbergmap						o	oplekken met mogelijk vertrouwelijke info
compres (bevuild)			o				zie fiche NRMA
computerpapier						+	
cytostatica		o					zie fiche RMA
cytostaticabehandelsafval		o					zie fiche RMA
dagbladen						+	
detergent (recipiënt met rest)					o		
detergent (recipiënt, leeg)						+	
dialyseset			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
proefdierkrenge (of delen)						o	zie fiche dierenkadavers
digitale thermometer					+		zie fiche AEEA en medische AEEA
diskette						o	vertrouwelijke info?
doordruk papier						o	
dossiermap						+/o	vertrouwelijke info?
drainageset (met bloed)		o					zie fiche RMA
drainageset (zonder bloed)			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
drankbrik						+	
drankfles (glas)						+	zie fiche glasafval
drankfles (kunststof)						+	
drankkarton						+	
etensresten (keuken, personeel)						+	
etensresten (patienten)			+				zie fiche etensresten patiënten, vergisting toegelaten
ether					o		
etiketten						o	
ringmap						+/o	
faxpapier (thermisch)						o	
filmen (zilverhoudend)						+	
filters (koffie)						+	
filters (ventilatie)		o					zie fiche hepafilters
filtermateriaal (labo)					o	o	
fixeervloeistof					+		zie fiche fotochemicaliën
flacon (medisch)		o					zie fiche medisch glasafval klein volume
foetus		o					zie fiche foetussen
formaldehyde					o		
foto fixeermiddel					+		zie fiche fotochemicaliën
foto ontwikkelaar					+		zie fiche fotochemicaliën
frituurolie				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
frituurvet				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
fruitafval						+	
GFT (groenten, fruit en tuinafval)						+	
gechloroerde oplosmiddelen					+		

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

3	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
AFVAL	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BUZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRUFSAFVAL	
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEDE PRIORITEIT
geneesmiddel (rest)		o					zie fiche geneesmiddelenafval
geneesmiddel (vervallen)		o					zie fiche geneesmiddelenafval
geneesmiddel (verpakking)						+/o	karton wel, blister niet
gips (bouw)				+			
gips (medisch)			o				zie fiche NRMA
glas (huishoudelijk)						+	zie fiche glasafval
glas, medisch (groot volume)			+				zie fiche medisch glasafval groot volume
glas, medisch (volume < 250 ml)		o					zie fiche medisch glasafval klein volume
glas (met bloed)		o					zie fiche RMA
glas (zuiver)						+	
glazen breekampullen		o					zie fiche scherpe voorwerpen
glazen fles (intact en leeg)						+	zie fiche glasafval
gloeilampen						o	
glutaaraldehyde					o		
grasmaaisel						+	zie fiche groenafval
groentenaafval						+	zie fiche keukenaafval en aanmaakoverschotten
handschoenen (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
hepafilters		o					zie fiche hepafilters
hout (bouw)				+			
huishoudelijke apparatuur				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
incontinentiemateriaal			o				zie fiche luijer- en incontinentieafval
infuus (leiding met naald)		o					zie fiche RMA
infuus (leiding zonder naald)			o				zie fiche NRMA
infuus (leiding)			o				zie fiche NRMA
infuus (recipiënt met leiding)			o				zie fiche NRMA
infuus (recipiënt met rest)			o				zie fiche NRMA
infuus glas (recipiënt, leeg, >250 ml)			+				zie fiche medisch glasafval groot volume
infuus plastic (recipiënt, leeg)			o				zie fiche NRMA
inktcassette (printer, copie)					+		herbruikbaar en/of herbruikbaar
invoernaalden van catheters		o					zie fiche scherpe voorwerpen
ionenwisselaar					o		
isotoop (radioactief)	o						zie fiche radioactief gecontamineerd afval
karton (bevuild)			o			o	zie fiche NRMA, niet medisch als bedrijfsafval
karton (samengesteld)						+	zie fiche papier en karton
karton (zuiver)						+	zie fiche papier en karton
kettingpapier						+	vertrouwelijke info?
keukenaafval						+	zie fiche keukenaafval en aanmaakoverschotten
kisten (verpakking)						+	
kleurstof					+/o		herbruikbaar
knoopel				+	+		
koffiefilter						+	

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

4	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BIJZONDER	GEVAARLIJK	(NET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
kranten						+	zie fiche papier en karton
kunsthart		o					vloeistof! Zie fiche NRMA
kunstnier			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
kunststof (gips)			o				zie fiche NRMA
kunststof (hars)			o				zie fiche NRMA
kunststof (met bloed)		o					zie fiche RMA
kunststof (zuiver)						+/o	
kwikbloeddrukmeter (met kwik)					+		
bloeddrukmeter (zonder kwik)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
kwiklamp					+		
kwikthermometer					+		
laboglas (met bloed)		o					zie fiche RMA
laboglas (zuiver)						+/o	zie fiche glasafval
labostaal		o					zie fiche RMA
ledematen		o					zie fiche RMA
lichaamsvocht met bloed		o					zie fiche RMA
lichaamsvocht (geen bloed en derivaten)			o				zie fiche NRMA
lijm (rest)					o		
linnen (wegwerp)			+/o				zie fiche NRMA, textielrecyclage mogelijk
listingpapier (computer)						+	vertrouwelijke info?
loodaccu				+	+		
luier			o				zie fiche luier- en incontinentieafval
maagvocht			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
maaltjeddrest (algemeen)						+	
maaltjeddrest (patiënt)			+				zie fiche etensresten patiënten
maatbeker (glas, zuiver)						+	
maatbeker (kunststof, zuiver)						+	
maatbeker (met bloed)		o					zie fiche RMA
macro anatomisch afval		o					zie fiche RMA
magazines						+	
mandrin		o					zie fiche RMA
maskers (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
matras (antidecubitus)			o				zie fiche NRMA
matras (bevuild)			o				zie fiche NRMA
matras (zuiver)			o				zie fiche NRMA
medisch glas (volume < 250 ml)		o					zie fiche RMA
medisch glas (groot volume)			+				zie fiche NRMA
medisch glas (met bloed)		o					zie fiche RMA
medische apparatuur				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
methanol					+		
meubilair						+	kringloopcentrum

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

5	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BUZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
micro anatomisch afval		o					zie fiche RMA
motorolie				+	+		zie fiche afgewerkte olie
muts (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
naald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
naaldcontainer (gevuld)		o					zie fiche scherpe voorwerpen
naaldhuls			o				zie fiche NRMA
naaldverpakking						o	
narcosemiddel (rest)		o					zie fiche verdoovende middelen
nierbekken			o				zie fiche NRMA
olie (afgewerkte)				+	+		zie fiche afgewerkte olie
olie (voeding)				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
onderlegger (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
onderzoekbankrol (papier)			o				zie fiche NRMA
ontkalker					o		
ontluchtingsnaald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
ontsmettingsmiddel (verpakking, leeg)			+/o				
ontsmettingsmiddel (rest, solvent)					o		vloeistof!
ontsmettingsmiddel (rest, waterig)					o		vloeistof!
ontvetter					+		
ontwikkelaar vloeistof					+		zie fiche fotochemicaliën
operatiekledij (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
operatielakens (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
oplosmiddel (gechloreerd)					+		
oplosmiddel (niet gechloreerd)					+		
orgaandelen		o					zie fiche RMA
overschoen (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
oximetercel					o		
PMD (plastic, metaal, drankkarton)				+			zie fiche PMD
palet						+	
papier en karton				+			zie fiche papier en karton
papier (doordruk)						o	
papier (etiketten)						o	
papier (gekleurd)				+			vertrouwelijke info?
papier (huishoudrol)						o	
papier (ketting)				+			vertrouwelijke info?
papier (listing)				+			vertrouwelijke info?
papier (onderzoekbankrol)			o				zie fiche NRMA
papier (servet)						o	
papier (wit)				+			vertrouwelijke info?
papier (zakdoek)						o	
pacemaker		o					zie fiche implantaten en protheses

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

6	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BUZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
pathologisch afval		o					zie fiche RMA
PCB, PCT, (askarel,...)				o	o		verbruikersverbod 01.01.2006!
petrischaal (bevuild)		o					zie fiche RMA
petrischaal (glas, zuiver)						+	
petrischaal (kunststof, zuiver)						+	
piepschuim (los, korrels, vlokken)						+	
piepschuim (voorgevormd)						+	
pipet (bevuild)		o					zie fiche RMA
pipet (glas, zuiver)						+	
pipet (kunststof, zuiver)						+	
placenta		o					zie fiche RMA
plantenafval						+	zie fiche groenafval
plantsoenafval						+	zie fiche groenafval
plastic drinkbeters						+	
poetsdoek					o	+	afhankelijk van de geabsorbeerde stoffen
porselein (huishoudelijk)						o	
porselein (labo, bevuild)			o				zie fiche NRMA
porselein (labo, zuiver)						o	
proefbuis (glas, zuiver)						+	
proefbuis (kunststof, zuiver)						+	
proefbuis (met bloed)		o					zie fiche RMA
proefdierkregen		o					zie fiche RMA
radioactief afval	o						zie fiche radioactief gecontamineerd afval
reageerbuis (zie proefbuis)							
redon (met bloed)		o					zie fiche RMA
redon (zonder bloed)			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
restchemicaliën					o		
ringmap						+/o	vertrouwelijke info?
rioolslib				o			
roerstaafje			+				zie fiche NRMA
röntgenfilm, RX-film						+	
röntgencontrastmiddelen		o					zie fiche RMA
scherpe voorwerpen		o					zie fiche scherpe voorwerpen
schoonmaakproduct (recipiënt met rest)						o	
schoonmaakproduct (recipiënt, leeg)						+	
schorten (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
sedimentatiebuisjes		o					zie fiche RMA
serum		o					zie fiche RMA
slib rioolputten				o			
slib septische putten				o			zie fiche septisch materiaal
slib vetvangsers				o			zie fiche afval van vetvangsers

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

7	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BIJZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
slib zuiveringsinstallaties				o			
smeerolie				+			zie fiche afgewerkte olie
smeervet				o			
soepbenen						o	
solventen (gechloreerd)					+		
solventen (niet gechloreerd)					+		
sondes			o				zie fiche NRMA
spaarlampen					+		
spijsolie (voeding)				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
sproeistoffen					o		
sputibus (manueel)					o		
sputibus (onder druk)				+	+		afhankelijk van de samenstelling
sputen met restvloeistof		o					zie fiche RMA
sputen met vaste naald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
sputen zonder naald			o				zie fiche NRMA
sputumbeker (kunststof, bevuild)			o				zie fiche NRMA
sputumbeker (kunststof, zuiver)						+	
stitch-cutter		o					zie fiche scherpe voorwerpen
stomazakken (bevuild)			o				zie fiche NRMA
tafelkleed (wegwerp)						+	
tand		o					zie fiche RMA
tand met tandvulling (amalgaam)		o					zie fiche RMA
tand met tandvulling (kunststof)		o					zie fiche RMA
tandprothese			o				zie fiche NRMA
tandvulling (amalgaam)					+		zie fiche amalgaamafval
tandvulling (kunststof)			o				zie fiche NRMA
teststrips			o				zie fiche NRMA
textielafval						+	
thermometer (digitaal)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
thermometer (kwik)					+		
thinners					+		
thoraxdrainageset		o					zie fiche RMA
tijdschriften						+	
TL lamp					+		
tolueen					+		
toner (printer, copie)					+		
transformator (droog)						+	
transformatorolie					o/+		PCB-gehalte!
tubes (glas, zuiver)						+	
tubes (kunststof, zuiver)						+	
tubes (met bloed)		o					zie fiche RMA

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

8	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BIJZONDER	GEVAARLIJK	(NIET-GEVAARLIJK) BEDRIJFSAFVAL	
AFVAL							
radioactief besmet afval	o						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		o					TWEEDE PRIORITEIT
tuinafval						+	zie fiche groenafval
urine (verpakt)			o				zie fiche NRMA
urinezak (leeg)			o				zie fiche NRMA
urinedebietmeter (leeg)			o				zie fiche NRMA
vensterglas						+	
verband (bevuild)			o				zie fiche NRMA
verdovende middelen (rest)		o					zie fiche verdovende middelen
verdovende middelen (vervallen)		o					zie fiche verdovende middelen
verdovingsmiddel (rest)		o					zie fiche verdovende middelen
verdovingsmiddel (vervallen)		o					zie fiche verdovende middelen
verdunner					+		
verf (rest)					+		
verf (vervallen)					+		
vernis (rest)					o		
vernis (vervallen)					o		
verpakkingsafval						+	
verstuivingsmaskers + leiding			o				zie fiche NRMA
verzorgingsmateriaal			o				zie fiche NRMA
vet (mechanisch)						o	
vet (voeding)				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
vleugelnaald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
vodden (bevuild)			o		o		
vodden (zuiver)						+	
wegwerpbekers						+	
werkhandschoenen						o	
white spirit					o		
wonddrainageset (met bloed)		o					zie fiche RMA
wonddrainageset (zonder bloed)			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
xyleen					+		
zuur					+		
zuurstofcel					o		
zuurstofmasker			o				zie fiche NRMA

+ : recycleerbaar
o : niet recycleerbaar

Bijlage 2: Afvalstoffenfiches

AEEA EN MEDISCHE AEEA		
WAT?	EURALCODE	20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36 16 02 XX*
Huishoudelijke apparaten, audio/video/ICT-apparaten Medische apparatuur en laboratorium-apparatuur, test- en meetapparatuur	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof Gevaarlijke afvalstof (indien gevaarlijke componenten)
WAT NIET?		
Geïmplanteerde en geïnfecteerde producten		
Radioactief besmette toestellen of toestellen met een radioactieve bron kunnen pas worden afgevoerd na verwijderen van de radioactieve bron of na het verwijderen van de radioactieve contaminatie		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Hergebruik: de ngo Hôpital Sans Frontières aanvaardt tweedehands onderzoeksapparatuur en verzendt deze naar hulpbehoevende verzorgingscentra*		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Biologisch gecontamineerde toestellen moeten voor afvoer worden gedecontamineerd. Ze moeten ontsmet zijn zodat geen risico meer bestaat voor microbiologische besmetting.	
	AEEA kunnen gevaarlijke stoffen of onderdelen bevatten maar hiervoor moeten geen bijkomende veiligheidsmaatregelen worden opgelegd. Indien het gevaarlijke stoffen bevat moet het transport volgens ADR gebeuren. Enkel bij demontage moet hieraan aandacht worden besteed	
VERPAKKING	*Bij afvoer van afgedankte toestellen voor hergebruik moet eerst het Comité voor Ziekenhuishygiëne zijn goedkeuring verlenen	
Conform ADR indien het AEEA gevaarlijke stoffen bevat waarvoor classificatie binnen ADR bestaat	AEEA met Li-batterijen en gecontamineerde toestellen vallen onder ADR	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Buiten opgeslagen AEEA moeten worden afgedekt	
	Koel- en vriestoestellen droog, rechtopstaand en zodanig plaatsen dat het koelcircuit niet kan worden beschadigd. De opslag van AEEA moet steeds gebeuren conform artikel 5.2.5.2 van het Vlarema	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreeerde inzamelaar van AEEA naar een verwerkingsbedrijf dat specifiek vergund is voor de verwerking van AEEA. AEEA moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2. 7° van Vlarema)

Toestellen die een radioactieve bron bevatten, dienen te worden afgevoerd via NIRAS, indien de bron niet verwijderd kan worden uit het toestel

AEEA zijn onderworpen aan de aanvaardingsplicht en moeten voldoen aan de in artikel 3.4.4.2.§2.2° van het Vlarema opgelegde voorwaarden: het apparaat bevat geen afvalstoffen die er vreemd aan zijn of verontreinigingen die een risico voor de gezondheid of de veiligheid kunnen inhouden.

VERWERKING

Recyclage: de toestellen worden ontmanteld, verbrijzeld en gesorteerd in verschillende fracties zoals glas, kunststoffen, non-ferrometalen en ferrometalen

Stort- en verbrandingsverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.hsf.be (tweede leven voor medische apparatuur)

www.niras.be (afvoer van radioactief gecontamineerde toestellen)

www.recupel.be (praktische informatie over de inzameling van (medische) AEEA)

www.mobiliteit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)

AFVAL VAN VETVANGERS

WAT?	EURALCODE	19 08 09
Inhoud van vetvangers Afkomstig van voorbehandeling van afvalwater afkomstig van keuken	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
Afval van olie/waterafscheider (minerale olie) of koolwaterstofafscheider		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Bij de afvoer zijn maatregelen nodig om de hygiëne te bewaren	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (afval van vetvangers)		
VERWERKING		
Verbranden Fysisch-chemische behandeling		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen www.mobiliteit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)		

AFVALSTOFFEN MET HECHTGEBONDEN ASBEST

WAT?	EURALCODE	16 01 11*, 17 06 05*
Gebonden asbest: asbestcement in dakbedekking (golfplaten, leien), imitatie-marmer, asbestvinylvloertegels, asbest ingebed in kunststoffen, asbesthoudende remschoenen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof Gevaarlijke afvalstof
WAT NIET?		
<p>Niet-gebonden asbest zoals spuitasbest, asbest in brandwerende deuren, in verwarmingsinstallaties, asbestisolatie rond leidingen, asbestkoord ...</p> <p>Deze afvalstoffen met vrij of los gebonden asbest moeten door een door FOD Tewerkstelling erkende asbestverwijderaar worden verwijderd of gedemonteerd</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Stofvorming bij elke manipulatie vermijden of maximaal beperken (zie ook bij veiligheidsmaatregelen) zodat risico op inademing asbestvezels wordt beperkt		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Carcinogeen cat. I	<p>Bij verwijdering van asbestcementhoudende afvalstoffen kan het risico beperkt worden door: het asbestcement te bevochtigen met water (waaraan eventueel een fixatie-middel is toegevoegd), gebruiken van werktuigen met lage snelheid (handzaag, geen slijpschijf), niet breken van platen, dragen van wegwerpkledij die wordt uitgetrokken als gesloten ruimtes worden verlaten, eventueel dragen van een P3-ademhalings-beschermingsmasker (aanbevolen bij werken in binnenruimtes). De eenvoudige handelingen voor het verwijderen van gebonden asbesthoudende materialen mogen enkel worden uitgevoerd door personen die daarvoor een specifieke opleiding hebben gehad.</p>	
VERPAKKING	<p>Sinds 1 januari 1995 is elke werkgever verplicht een asbestinventaris en het eventuele asbestbeheerplan op te stellen</p> <p>Onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld van ADR</p>	
Afvoer in gesloten of met dekzeil afgedekte container of recipiënt is verplicht		
Afvoer in een stofdichte, gesloten kunststofverpakking (bigbag, platenzak) wordt aanbevolen		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
In afgesloten of afgedekte recipiënt	In afgesloten of afgedekte recipiënt	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (asbestafval)

Asbestcementhoudende afvalstoffen moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 11° van Vlarema)

VERWERKING

Vergunde categorie III-stortplaats met afzonderlijk stortvak voor asbestcement

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

1. www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen
2. <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/asbest>: brochure 'Asbest in en om het huis'
3. http://www.werk.belgie.be/asbest_in_lucht.aspx: de erkende labo's voor detectie van asbest in materialen
4. www.asbestslachtoffers.nl/asbestkaart.html: lijst van handelsnamen van al of niet asbesthoudende producten, gebaseerd op de Nederlandse markt
5. www.hse.gov.uk/asbestos/essentials/index.htm: Engelstalige informatiebladen met praktische tips bij werkzaamheden aan asbesthoudende materialen
6. www.werk.belgie.be/lijst_asbestverwijderaars.aspx: erkende ondernemingen voor het verwijderen van asbesthoudende materialen
7. www.werk.belgie.be/detailA_Z.aspx?id=790: het thema asbest op FOD-website
8. www.werk.belgie.be/erkenningenDefault.aspx?id=4226: erkende labo's voor luchtmetingen van asbest
9. www.mobilit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)

AMALGAAMAFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 10* (amalgaamafval) 19 08 13* (slib, leidingen)
Aanmaakresten, amalgaamcapsules, slib van amalgaamafscheiders, oude afvoerleidingen die amalgaamhoudend slib bevatten	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Gevaarlijke afvalstof
WAT NIET?		
Gevulde tanden met amalgaam (RMA)		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Amalgaamafscheiders kunnen via een wisselsysteem worden vernieuwd, waarbij de afscheiders van de kwikhoudende afvalstoffen worden ontdaan.		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	
VERPAKKING	Zie klasse 4.3 van het ADR	
Luchtdichte, UN-gekeurde verpakking voor vloeistoffen, conform ADR		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (amalgaamafval)		
VERWERKING		
Recyclage van amalgaam		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		
www.mobiliteit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)		

BOUW- EN SLOOPAFVAL

WAT?	EURALCODE	17 XX XX
Afvalstoffen afkomstig van het bouwen, renoveren en slopen van gebouwen en constructies of van de aanleg en afbraak van verhardingen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
Metalen, AEEA, uitgegraven grond, asbesthoudend afval, resten en verpakkingen van verven, vernissen, houtveredelingsmiddelen, lijmen, kitten, afvalolie, gevaarlijk afval ...		
PREVENTIEMAATREGELEN		
<p>Voor afbraak of ontmantelingswerken dient volgens het artikel 4.2.3 van het Vlarema een sloopinventaris te worden opgesteld als deze gebeuren in een gebouw met een bouwvolume groter dan 1000 m³ met een andere functie dan wonen.</p> <p>Selectief sloopbestek: het zoveel mogelijk gescheiden slopen van afvalstoffen, waarbij men voor de eindbestemming de afvalverwerkingshiërarchie respecteert</p>		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Bigbags of container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Container	
OPHALING		
Inzameling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (bouw- en sloopafval), tenzij afvoer door de producent zelf		
VERWERKING		
<p>Zuiver steenpuin: afvoer naar een vergunde puinbreekinstallatie of een vergunde sorteerinstallatie conform de bepalingen van het eenheidsreglement</p> <p>Verontreinigd steenpuin: afvoer naar fysico-chemische reinigingsinstallatie of storten</p> <p>Gemengd bouw- en sloopafval: sorteren</p>		

Recyclage van steenpuin, houtafval, kunststoffen, metalen, papier en karton

Restfractie van sortering: verbranden of storten

Stort- en verbrandingsverbod op ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen

Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) afvalstromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.vzwcopro.eu

www.certipro.be (Quarea-kwaliteitssysteem)

DIERENKADAVERS		
WAT?	EURALCODE	02 01 02
Dode gezelschapsdieren	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	Dierlijk afval cat. I-materiaal
WAT NIET?		
Anatomische delen van dieren afkomstig van geneeskundige behandeling, proefdieren → worden beschouwd als RMA en moeten via het medisch afval worden verwijderd		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>In afwachting van de ophaling moeten de dierenkadavers zo worden opgeslagen dat de risico's voor besmetting van mens en dier en voor de vervuiling van het leefmilieu worden beperkt.</p> <p>De koelcel of diepvriezer moet na elke lediging worden gereinigd en ontsmet. Op de koelcel of diepvriezer moet het opschrift 'categorie 1-materiaal – uitsluitend geschikt voor verwijdering' aanwezig zijn</p>	
VERPAKKING		
Lekvrije, afsluitbare zakken of recipiënten waarop het opschrift 'categorie 1-materiaal – uitsluitend geschikt voor verwijdering' aanwezig moet zijn		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	<ul style="list-style-type: none"> - Bewaring bij een omgevingstemperatuur hoger dan 5°C: ophaling binnen twee werkdagen. - Bij bewaring in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of een recipiënt waarin de temperatuur maximaal 5°C bedraagt: minimaal één ophaling per twee weken - Bij bewaring in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of een recipiënt waarin de temperatuur –10°C of kouder is: ophaling op vraag van de dierenarts 	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreeerde inzamelaar van dierlijk afval categorie 1

Er is geen erkenning nodig als de eigenaar het dode huisdier zelf naar een erkend crematorium, de behandelende dierenarts of een erkend containerpark vervoert, of als de behandelende dierenarts het dode huisdier transporteert naar de eigen dierenartsenpraktijk

VERWERKING

Verbranding (vergunde verbrandingsinstallatie voor dierlijk afval, vergund en erkend dierencrematorium)

Verwerking in een vergunde en erkende verwerkingsinstallatie voor categorie 1-materiaal

Dode huisdieren die minder dan 10 kg wegen mogen onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld als het politiereglement van de gemeente dit niet verbiedt) door een particulier in de eigen tuin worden begraven

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

ETENSRESTEN PATIËNTEN

WAT?	EURALCODE	18 01 04
Etensresten afkomstig van patiënten, cafetaria,	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	NRMA
WAT NIET?		
Verontreinigingen zoals verpakkingsmateriaal, bestek, bекers, glas, etensresten van het personeel, keukenafval en aanmaakoverschotten, bloemen, planten		
Etensresten afkomstig van patiënten met een ziekte waarvan de wijze van overdracht niet gekend is, moeten beschouwd worden als RMA en op deze wijze worden verpakt en verwerkt.		
PREVENTIEMAATREGELEN		
De voedselbehoefte aanpassen in functie van de aard en het aantal patiënten. De ontwikkeling van een vaste receptuur en een goede voedingsadministratie		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Verpakking in de blauwe zak is niet verplicht als de etensresten worden opgehaald voor vergisting In vaten, vloeistofdichte container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Koele ruimte	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (NRMA)		
VERWERKING		
Vergisting Verbranding Het storten van medisch afval afkomstig van een instelling voor geneeskunde en van RMA afkomstig van een geneeskundige praktijk, is verboden		
Vervoederingsverbod		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		

FOETUSSEN

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 02 02*
Foetussen met een leeftijd van minder dan twaalf weken, foetussen op sterk water	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Foetussen met een leeftijd van twaalf weken of meer		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
	Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)		
Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA. → met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde:</i> artikel 5.2.3.11 <i>Geneeskundige praktijken:</i> artikel 5.2.3.13	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)		
VERWERKING		

Verbrandingsplicht

Stortverbod

Foetussen met een leeftijd van twaalf weken of meer kunnen op verzoek van de ouders worden begraven of gecremeerd

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

GENEESMIDDELENAFVAL (UITGEZ. CYTOSTATICA)

WAT?	EURALCODE	18 01 09, 18 02 08
Oude en vervallen geneesmiddelen afkomstig van geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
<p>Afval van cytostatica, cytostaticabehandelingafval en -verpakkingen → RMA</p> <p>Oude en vervallen geneesmiddelen van huishoudelijke oorsprong</p> <p>Verdovende middelen en psychotrope stoffen</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Voorraadbeheer geneesmiddelen: gebruik van <i>'first in/first out'</i> -systeem.		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijsluiters	<p>Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen</p> <p>Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier</p> <p>Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes</p>	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)		
<p>Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA</p> <p>Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog RMA</p> <p>→ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL</p>		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	<p>De recipiënten rechtopstaand stapelen</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p>	

	<p><i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i></p> <p><i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i></p>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht	
Stortverbod	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen	

NIET MEDISCH VERPAKKINGGLAS

WAT?	EURALCODE	20 01 02
Huishoudglas, glazen flessen en bokalen, drinkglazen, glazen vazen ...	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bedrijfsafvalstof
WAT NIET?		
Vlak glas, gewapend en veiligheidsglas, loodhoudend glas, gelaagd of gelijmd glas, porselein, spiegelglas, glazen verpakkingen van schadelijke stoffen, medisch glas (infuusflessen < 250 ml, spuitjes, breekampullen ...), vuurvast glas (pyrex, laboglas), brillenglas, lampen		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Aandacht dat operatoren die het afval moeten manipuleren zich niet snijden en zich beschermen tegen wegspringende glassplinters (ogen) en geluid bij ledigen glasbol		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
snijden		
VERPAKKING		
Snijbestendig?		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Afvalkarren	Kunststof bak, Stevige kartonnen doos Glascontainer	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (glasafval)		
Glasafval moet verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 2° van Vlarema)		
VERWERKING		
Recyclage		
Stort- en verbrandingsverbod op ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen		
Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) stromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		

HEPAFILTERS

WAT?	EURALCODE	15 02 02*
Filters van LAF-kasten voor bescherming van personen die met producten/biologica werken (de lucht in de werkruimte wordt via de LAF-kast door filters gezogen)	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Gevaarlijke afvalstof RMA
WAT NIET?		
LAF-kasten en bijhorende filters voor productbescherming die de behandelde producten beschermen tegen besmetting (de buitenlucht wordt via een sterke filter in de kast geblazen om zo een overdruk aan steriele lucht te creëren) → bedrijfsafval		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
<p>Infectueus / giftig</p> 	<p>Persoonlijke beschermingsmaatregelen</p> <p>Geen mechanische behandeling met het oog op verpakken of verwerken van de afvalstof (risico op besmetting)</p> <p>De filters voor het verwijderen eerst ontsmetten door het opzuigen van formaldehyde door de filters. OPGEPAST: dan nog is er geen garantie dat de filters vrij zijn van pathogene of giftige stoffen in geval van cytostaticabereiding</p> <p>Cytostatica behoren tot de klasse 6.1.3.8 of 9 van ADR</p>	
VERPAKKING		
<p>Grotere verpakkingen: 200 l-vaten, palletbox of verpakking in plasticfolie</p> <p>Verpakkingen conform ADR</p> <p>→ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL</p>		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)		

VERWERKING

Verbrandingsplicht

Stortverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.mobilit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)

IMPLANTATEN EN PROTHESES

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 02 02*
Implantaten (pacemakers, pijnpompen, defibrillatoren, kunstharten en dergelijke), protheses...	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
Batterijen: indien mogelijk uit de implantaten en protheses verwijderen en de batterijen samen met overige batterijen selectief inzamelen		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus 	Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog RMA → met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen De kartonnen dozen met plastic zak worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i>	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)

VERWERKING

Verbrandingsplicht

Stortverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

KEUKENAFVAL EN AANMAAKOVERSCHOTTEN

WAT?	EURALCODE	20 01 08
Resten van fruit, groenten, vlees, vis, zuivel, brood, banket, sauzen, soep ...	WETTELIJKE STATUS	Bedrijfsafvalstof Dierlijke bijproducten
	CATEGORIE	
WAT NIET?		
Verontreinigingen zoals verpakkingsmateriaal, bestek, bекers, glas, mosselschelpen, soepbeenderen, frituurvet en –olie ...		
PREVENTIEMAATREGELEN		
<ul style="list-style-type: none"> – Aankoop van reeds gereinigde en geschildе grondstoffen – De voedselbehoefte aanpassen in functie van de aard en het aantal patiënten. De ontwikkeling van een vaste receptuur en een goede voedingsadministratie 		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
In vaten, vloeistofdichte container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	In koele ruimte	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (keukenafval)		
VERWERKING		
Compostering		
Vergisting	}	in installaties erkend voor verwerking van dierlijke bijproducten
Verbranding		
Stort- en verbrandingsverbod voor selectief ingezameld keukenafval dat geschikt is voor recyclage		
Vervoederingsverbod voor keukenafval		

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

LUIER- EN INCONTINENTIEAFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 04
Luiers, incontinentiemateriaal, onderleggers	ETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	NRMA
WAT NIET?		
Maandverbanden (restfractie)		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Gebruik van herbruikbare luiers en herbruikbaar incontinentiemateriaal		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING (art. 5.2.3.6. en 5.2.3.7.)		
Goed afsluitbare verpakking		
Instellingen voor geneeskunde: blauwe zak voor NRMA		
Geneeskundige praktijken: restafvalzak		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Container	
OPHALING		
Ophaling door OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (NRMA)		
VERWERKING		
- Vergisting van de organische fractie		
- Verbranding		
Stortverbod voor incontinentieafval afkomstig van instellingen voor geneeskunde		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		

MEDISCH GLASAFVAL GROOT VOLUME

WAT?	EURALCODE	18 01 04, 18 02 03
Medisch glas met inhoud > 250 ml dat geen gevaarlijke stoffen heeft bevat	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof NRMA
WAT NIET?		
Medisch glasafval klein volume Medisch glasafval groot volume waarin vaccins, verdovingsmiddelen, antibiotica of andere gevaarlijke stoffen hebben gezeten Vuurvast glas (pyrex, laboglas)		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Kunststof bak Stevige kartonnen doos Afvalkarren	Glascontainer	
OPHALING		
NRMA dat door zijn aard of samenstelling vergelijkbaar is met huishoudelijke afvalstoffen (glasafval, papier en karton) moet afzonderlijk worden opgehaald of ingezameld. Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (glasafval)		
VERWERKING		
Recyclage		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		

MEDISCH GLASAFVAL KLEIN VOLUME

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 02 02*
Medisch glas met inhoud ≤ 250 ml dat lichaamsvochten, culturen, kweekbodems of geneesmiddelen heeft bevat	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
Glasafval gelijkaardig aan huishoudelijk glasafval, medisch glasafval ≥ 250 ml		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
<p>Infectueus</p> 	<p>Persoonlijke beschermingsmaatregelen</p> <p>Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen</p>	
VERPAKKING	<p>Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier</p>	
<p>Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA</p> <p>Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog RMA</p> <p>Verpakking conform vereisten in ADR voor klasse 6.2</p> <p>→ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL</p>	<p>Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes</p>	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	<p>De recipiënten rechtopstaand stapelen</p> <p>De kartonnen dozen worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p>	

	<p><i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i></p> <p><i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i></p>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht	
Stortverbod	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<p>www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p> <p>www.mobiliteit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)</p>	

NIET-RISICHOUDEND MEDISCH AFVAL (NRMA)

WAT?	EURALCODE	18 01 04, 18 02 03
Medische afvalstoffen die geen bijzonder risico inhouden en die door hun aard vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen, maar door hun samenstelling of waarde-beleving niet vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof NRMA
WAT NIET?		
Afval uit de niet-medische sfeer		
Radioactief besmet afval, RMA, vloeibaar en pasteus NRMA		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat lekken en scheuren worden voorkomen</p> <p>Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier</p> <p>Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van de interne transportmiddelen en opslagplaats</p>	
VERPAKKING (art. 5.2.3.6. en 5.2.3.7)		
<p>Gele vaten voor vloeibaar en pasteus NRMA</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde:</i> blauwe zak voor vast NRMA</p> <p><i>Geneeskundige praktijken:</i> afvalzak gemengde bedrijfsafvalstoffen (huisvuilzak) voor vast NRMA</p>		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	<p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde:</i> artikel 5.2.3.11.</p> <p><i>Geneeskundige praktijken:</i> artikel 5.2.3.13.</p>	

OPHALING

Door fracties vast NRMA die gerecycleerd kunnen worden (zoals glas, papier en karton, metaal ...) selectief te laten ophalen, worden er niet alleen kosten bespaard op de verwerking, maar kan het NRMA ook een nuttige toepassing krijgen

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (vast NRMA)

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (vloeibaar en pasteus NRMA)

VERWERKING

Verbranding

Stortverbod voor vast NRMA van instellingen voor geneeskunde

Recyclage van deelfracties vast NRMA

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

PAPIER EN KARTON		
WAT?	EURALCODE	20 01 01
Tijdschriften en kranten, kopieer-, brief- en faxpapier, reclamefolders, catalogi, enveloppen, telefoonboeken, kartonnen dozen en verpakkingsmateriaal	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
<p>Gebruikte papieren servetten, bevuild papier en karton, brikverpakkingen, waterafstotend papier, dragerpapier van etiketten, thermisch papier, carbonpapier, archieven die vertrouwelijke informatie bevatten</p> <p>Vertrouwelijke documenten → eigen procedure volgen</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
<p>–</p> <p>– Preventietips op affiches: ‘Bezint eer je print’ en ‘Tijd voor een kopiepauze’. De affiches vindt u op de OVAM-website</p> <p>– Mogelijkheid van een tweedehandscircuit voor boeken</p>		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Kartonnen dozen dichtplooien, zodat ze minder plaats innemen in de papiercontainer	
OPHALING		
<p>Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (papier en karton)</p> <p>Papier en karton moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 3° van Vlarema)</p>		

VERWERKING

Recyclage: karton- en papierproductie

Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) stromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

PMD		
WAT?	EURALCODE	20 01 25
Plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankkartons	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	
WAT NIET?		
Plastic vaten, harde plastics, folies, kartonnen verpakkingen		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Verminderen van verpakkingen		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Plastic zakken of rolcontainers		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Plastic zakken of rolcontainers		
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (verpakkingen)		
PMD moet verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2.16° van Vlarema)		
VERWERKING		
Recyclage		
Er geldt een stort- en verbrandingsverbod voor selectief ingezamelde afvalstromen		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		
www.sorterenophetwerk.be : alle info over sorteren van PMD op het werk		

PROEFDIEREN		
WAT?	EURALCODE	18 02 02*
Proefdieren en anatomische delen van proefdieren afkomstig van medisch onderzoek	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Beddingmateriaal → NRMA		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus 	Persoonlijke beschermingsmaatregelen Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
VERPAKKING		
Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA → met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde:</i> artikel 5.2.3.11. <i>Geneeskundige praktijken:</i> artikel 5.2.3.13.	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)		

VERWERKING
Verbrandingsplicht
Stortverbod
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

(MEDISCHE) SCHERPE VOORWERPEN

WAT?	EURALCODE	18 01 01, 18 02 01
Injectienaalden, (bistouri)mesjes, katheter met naald, glazen breekampullen, pennaalden, naalden die men na gebruik kan terugtrekken, ...	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
Naaldhuls, naaldverpakking, spuiten zonder naald, flexibele invoernaalden		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Veiligheidsnaalden ...		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Prik – of snijgevaar 	Naalden niet herkappen → risico op prikongevallen Maximale vulhoogte respecteren (3/4) en de recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
VERPAKKING (artikel 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)		
Naaldcontainer Volle naaldcontainers moeten in een doos of vat voor RMA worden geplaatst Verpakkingen van scherpe voorwerpen die mogelijk gecontamineerd zijn moeten voldoen aan ADR → met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i> <i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i>	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)

Door particulieren gebruikte injectienaalden en pennaalden horen bij het kga en kunnen op het gemeentelijke containerpark worden afgegeven. Deze naalden moeten in een naaldcontainer worden opgeslagen en aangeboden

VERWERKING

Verbrandingsplicht

Stortverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.mobilit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)

SEPTISCH MATERIAAL		
WAT?	EURALCODE	20 03 04
Inhoud van septische putten Septisch materiaal (fecaal afvalwater van toiletten)	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	De putten moeten regelmatig worden geledigd	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (septisch materiaal)		
VERWERKING		
De inhoud moet worden afgevoerd naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie van Aquafin		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen Aquafin Dijkstraat 8 2630 AARTSELAAR Tel. 03 450 45 11 Contactpersoon: Koen De Becker		

VERDOVENDE MIDDELEN EN PSYCHOTROPE STOFFEN

WAT?	EURALCODE	18 01 08*, 18 02 07*
Lege recipiënten, resten van verdovende middelen en psychotrope stoffen, vervallen verdovende en psychotrope stoffen	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Voorraadbeheer geneesmiddelen: gebruik van 'first in/first out'-systeem		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijsluiter van de producten	Persoonlijke beschermingsmaatregelen	
	Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen	
VERPAKKING		
Dekselvat	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
	Regelmatig reinigen van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen	
	De kartonnen dozen worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden	
	Voorschriften opslagruimte:	
	<i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i>	
	<i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i>	

OPHALING

Inzameling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)

VERWERKING

Verbrandingsplicht

Stortverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.fagg-afmps.be/nl (Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG))

RADIOACTIEF GECONTAMINEERD AFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 01 04 18 02 02*, 18 02 03
Afvalstoffen die mogelijk radioactief gecontamineerd zijn	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Radioactieve afvalstof Na verval: RMA of NRMA
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Beperken van de productie van radioactieve afvalstoffen		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Alle maatregelen om ongecontroleerde verspreiding tegen te gaan, dienen te worden getroffen	
SOORT RADIOACTIEF GECONTAMINEERD AFVAL	VERPAKKING EXCRETA	VERPAKKING EN OPSLAG VAST AFVAL
Kortlevende isotopen ($T_{1/2} < 12u$)	Geen bijzondere maatregelen	In doos, vat of kunststof zak Opslag tot bijna volledig verval ($10 \times T_{1/2}$), daarna bij vast NRMA
Halflevende isotopen met verval < 6 maanden ($T_{1/2}$ tussen 12u en 14 dagen)	Diagnostische dosis: geen bijzondere maatregelen Therapeutische dosis: diepvriestoilet en bewaren tot bijna volledig verval ($20 \text{ à } 30 \times T_{1/2}$)	Bewaren in kunststof zakken of plastic recipiënten met radioactief kenteken Opslag tot bijna volledig verval ($10 \times T_{1/2}$), daarna bij vast NRMA
Langlevende isotopen met verval > 6 maanden ($T_{1/2} > 14$ dagen)	Verzamelen in daartoe bestemde opslagruimte in afwachting van afvoer naar NIRAS	

VERWERKING

Kortlevende en halflevende isotopen: RMA of NRMA, afhankelijk van de eigenschappen

Langlevende isotopen: contacteer NIRAS

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

NIRAS: www.niras.be

FANC: www.fanc.fgov.be

RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL (RMA)		
WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18.02.02*
Afvalstoffen die een bijzonder risico inhouden doordat ze een microbiologische of virale besmetting, een vergiftiging of een verwonding kunnen teweegbrengen, of afvalstoffen die om ethische redenen een bijzondere behandeling vereisen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
Radioactief gecontamineerd afval, afzonderlijk ingezamelde afvalstromen die niet biologisch besmet zijn		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus en/of scherp en/of giftig 	Persoonlijke beschermingsmaatregelen Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
Gele vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog en niet scherp RMA Indien ze behoren tot een klasse van ADR dan moeten de verpakkingen conform zijn → met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen	

	<p>De kartonnen dozen worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde:</i> artikel 5.2.3.11.</p> <p><i>Geneeskundige praktijken:</i> artikel 5.2.3.13.</p>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
<p>Verbrandingsplicht</p> <p>Stortverbod</p>	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<p>www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p> <p>www.mobiliteit.fgov.be (ADR – FOD Mobiliteit)</p>	

Ondertekening

	inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar of afvalstoffenproducent die zelf regelingen treft	verwerker
datum	_____	_____
handtekening	_____	_____
voor- en achternaam	_____	_____
postnummer en gemeente	_____	land _____
adres van verzending	_____	

Identificatie van de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of –makelaar (indien van toepassing)

U hoeft deze rubriek niet in te vullen als de afvalstoffenproducent zelf regelingen treft.

naam _____

straat en nummer _____

postnummer en gemeente _____ land _____

OVAM-nummer _____

Identificatie van de vervoerder

Het registratienummer van in Vlaanderen geregistreerde vervoerders is het OVAM-nummer. Voor buiten Vlaanderen geregistreerde vervoerders dient u het plaatselijke toegekende registratienummer te gebruiken.

naam _____

straat en nummer _____

postnummer en gemeente _____ land _____

registratienummer _____

Identificatie van de verwerker van de afvalstoffen

naam _____

straat en nummer _____

postnummer en gemeente _____ land _____

ondernemingsnummer _____ aard van verwerking **D- of R-code** _____

Identificatie van de afvalstoffen

omschrijving	hoeveelheid	EURAL-code
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____

Ondertekening	
	inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar of afvalstoffenproducent die zelf regelingen treft
datum	verwerker
handtekening	
voor- en achternaam	

Bijlage 3: Identificatieformulier niet-gevaarlijke afvalstoffen

Identificatieformulier van gevaarlijke afvalstoffen

Dit is een modelformulier dat wordt aangeboden door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij.

uniek volgnummer

datum vervoer

Identificatie van de afvalstoffenproducent

naam _____
straat en nummer _____
postnummer en gemeente _____ land _____
adres van verzending _____

Identificatie van de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of –makelaar

U hoeft deze rubriek niet in te vullen als de afvalstoffenproducent zelf regelingen treft.

naam _____
straat en nummer _____
postnummer en gemeente _____ land _____
OVAM-nummer _____

Identificatie van de vervoerder

Het registratienummer van in Vlaanderen geregistreerde vervoerders is het OVAM-nummer. Voor vervoerders die buiten Vlaanderen geregistreerd zijn, moet u het plaatselijk toegekende registratienummer gebruiken.

naam _____
straat en nummer _____
postnummer en gemeente _____ land _____
registratienummer _____

Identificatie van de verwerker

naam _____
straat en nummer _____
postnummer en gemeente _____ land _____
ondernemingsnummer _____
aard van verwerking D- of R-code _____
verwerkingstechniek _____
ondernemingsnummer _____

Identificatie van de afvalstoffen

omschrijving	hoeveelheid	EURAL-code
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____
_____	_____	ton _____

Speciale instructies voor het transport

Fysische eigenschappen, chemische samenstelling, verpakkingstype en aantal verpakkingen van de afvalstof

Geef hieronder een beschrijving van de fysische eigenschappen, chemische samenstelling, het verpakkingstype en het aantal verpakkingen van de afvalstof.

Ondertekening

	<hr/>	<hr/>
	inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar of afvalstoffenproducent die zelf regelingen treft	verwerker
datum	<hr/>	<hr/>
handtekening	<hr/>	<hr/>
voor- en achternaam	<hr/>	<hr/>
	<hr/>	<hr/>

Bijlage 4: Identificatieformulier gevaarlijke afvalstoffen

- **Verwijderingshandelingen van afvalstoffen**

- D1: storten op of in de bodem (bijvoorbeeld op een vuilstortplaats)
D2: uitrijden (bijvoorbeeld biologische afbraak van vloeibaar of slibachtig afval in de bodem) (*)
D3: injectie in de diepe ondergrond (bijvoorbeeld injectie van verpompbare afvalstoffen in putten, zoutkoepels of natuurlijk gevormde holten) (*)
D4: opslag in waterbekkens (bijvoorbeeld het lozen van vloeibaar of slibachtig afval in putten, vijvers of lagunen)
D5: verwijderen op speciaal ingerichte locaties (bijvoorbeeld in afzonderlijk beklede, afgedekte cellen die van elkaar en van de omgeving zijn afgeschermd)
D6: lozen/storten in wateren, behalve zeeën en oceanen
D7: lozen/storten in zeeën en oceanen, inclusief inbrengen in de zeebodem
D8: biologische behandeling op een andere wijze dan vermeld in dit artikel, waardoor verbindingen of mengsels ontstaan die worden verwijderd volgens een van de methoden vermeld in D1 tot en met D12
D9: fysisch-chemische behandeling op een andere wijze dan vermeld in dit artikel, waardoor verbindingen of mengsels ontstaan die worden verwijderd volgens één van de methoden vermeld in D1 tot en met D12 (bijvoorbeeld verdampen, drogen, calcineren)
D10: verbranding op het land
D11: verbranding op zee (*)
D12: permanente opslag (bijvoorbeeld plaatsen van houders in mijnen)
D13: vermengen voorafgaand aan een van de handelingen vermeld in D1 tot en met D12 (**)
D14: herverpakken voorafgaand aan de behandelingen vermeld in D1 tot en met D13
D15: opslag in afwachting van de behandelingen vermeld in D1 tot en met D14 (met uitsluiting van voorlopige opslag die voorafgaat aan inzameling op de plaats van productie)

(*) Verboden op grond van artikel 4.4.1 van het Vlarema.

(**) Als er geen andere passende D-code is, kan dat voorbereidende handelingen omvatten, voorafgaand aan verwijdering, inclusief voorbehandeling zoals sorteren, verbrijzelen, verdichten, pelletiseren, drogen, versnipperen, conditioneren of scheiden, voorafgaand aan een van de handelingen vermeld in D1 tot en met D12.

- **Nuttige toepassing van afvalstoffen**

- R1: hoofdgebruik als brandstof of als ander middel voor energieopwekking (*)
R2: terugwinning/regeneratie van oplosmiddelen
R3: recyclage/terugwinning van organische stoffen die niet als oplosmiddel worden gebruikt (met inbegrip van compostering en andere biologische omzettingsprocessen) (**)
R4: recyclage/terugwinning van metalen en metaalverbindingen
R5: recyclage/terugwinning van andere anorganische materialen (***)
R6: regeneratie van zuren of basen
R7: terugwinning van bestanddelen die worden gebruikt om vervuiling tegen te gaan
R8: terugwinning van bestanddelen uit katalysatoren
R9: herraffinage van olie en ander hergebruik van olie
R10: uitrijden voor landbouwkundige of ecologische verbetering
R11: gebruik van afvalstoffen die bij een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R10 vrijkomen
R12: uitwisseling van afvalstoffen voor een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R11 (****)
R13: opslag van afvalstoffen voor een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R12 (met uitsluiting van tijdelijke opslag, voorafgaand aan inzameling op de plaats van productie) (*****)

(*) Hieronder vallen ook verbrandingsinstallaties die specifiek bestemd zijn om vast stedelijk afval te verwerken, op voorwaarde dat hun energie-efficiëntie ten minste:

1° 0,60 bedraagt bij installaties die voor 1 januari 2009 in bedrijf zijn en over een vergunning beschikken overeenkomstig het Milieuvergunningendecreet;

2° 0,65 bedraagt bij installaties waarvoor na 31 december 2008 een vergunning wordt afgegeven, zoals berekend met de volgende formule: energie-efficiëntie = $(E_p - (E_f + E_i)) / (0,97 \times (E_w + E_f))$, waarbij:

a) E_p = de hoeveelheid energie die jaarlijks als warmte of elektriciteit wordt geproduceerd. Bij de berekening wordt energie in de vorm van elektriciteit vermenigvuldigd met een factor 2,6, en warmte die wordt geproduceerd voor commerciële toepassingen, met een factor 1,1 (in GJ/jaar);

- b) E_f = de jaarlijkse energie-input in het systeem, afkomstig van brandstoffen die voor de productie van stoom worden gebruikt (in GJ/jaar);
- c) E_w = de hoeveelheid energie die is besloten in de jaarlijks verwerkte hoeveelheid afvalstoffen, berekend aan de hand van de netto calorische waarde van de afvalstoffen (in GJ/jaar);
- d) E_i = de hoeveelheid energie die jaarlijks wordt geïmporteerd, E_w en E_f niet meegerekend (in GJ/jaar);
- e) 0,97 = correctiefactor om rekening te houden met energieverliezen via bodemas en straling. De formule wordt toegepast overeenkomstig het Europese referentiedocument over de beste beschikbare technieken voor afvalverbranding. De berekeningswijze en de toepassing van de formule worden goedgekeurd en geverifieerd door de OVAM.
- (**) Hieronder vallen ook vergassing en pyrolyse, waarbij de componenten worden gebruikt als chemicaliën.
- (***) Hieronder valt ook bodemreiniging die resulteert in terugwinning van de bodem en het recyclen van anorganisch bouw materiaal.
- (****) Als er geen andere passende R-code is, kan dat voorbereidende handelingen, voorafgaand aan nuttige toepassing, omvatten, inclusief voorbehandeling, zoals demonteren, sorteren, verbrijzelen, verdichten, pelletiseren, drogen, versnipperen, conditioneren, herverpakken, scheiden of mengen, voorafgaand aan een van de handelingen, vermeld in R1 tot en met R11.
- (*****) Tijdelijke opslag als vermeld in dit artikel betekent voorlopige opslag die niet plaatsvindt op de plaats van de productie.

Bijlage 5: R- en D-codes

6.3 Nuttige adressen

- **Agentschap Welzijn, Volksgezondheid en Gezin**
Ellipsgebouw
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 BRUSSEL
Tel. 02 553 31 24
Fax 02 553 31 40
info@wvg.vlaanderen.be
<http://www4wvg.vlaanderen.be>
- **BEBAT v.z.w.**
Woluwe Garden B, Woluwedal 28 b7
1932 St-Stevens-Woluwe
Tel. 02 721 24 50
Fax 02 721 07 20
info@bebat.be
www.bebat.be
- **Belgian Biosafety Professionals**
Technologiepark 4
9052 Zwijnaarde
Tel. 069 7564 - 381
Fax 069 7564 299
bbp@ebsaweb.eu
<http://ebsaweb.eu/BBP.html>
- **COBEREC**
Buro & Design Center
Esplanade, 1 bus 87
1020 Brussel
info@coberec.be
Tel. 02 223 08 01
Fax 02 474 07 29
www.coberec.be
- **Departement Leefmilieu, Natuur en Energie**
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20, bus 8
1000 Brussel
Tel. 02 553 80 11
Fax 02 553 80 05
info@lne.be
www.mina.be
- **Dienst Bioveiligheid en Biotechnologie**
Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid
Juliette Wytsmanstraat 14
1050 Brussel
Tel. 02 642 52 93
Fax 02 642 52 92
bac@wiv-isp.be
- **Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC)**
Ravensteinstraat 36
1000 Brussel
Tel. 02 289 21 11
Fax 02 289 21 12
meldpunt@fanc.fgov.be
www.fanc.fgov.be

- **FOD Mobiliteit & Vervoer**
 Directoraat-generaal Wegvervoer en Verkeersveiligheid
 Dienst Reglementering Voertuigen
 Vooruitgangstraat 56
 1210 Brussel
 Tel. 02 277 39 04
www.mobiliteit.fgov.be
info.adr@mobiliteit.fgov.be
- **FEBEM**
 Buro & Design Center
 Esplanade, 1 bus 87
 1020 Brussel
 Tel. 02 757 91 70
 Fax 02 240 27 29
info@febem-fege.be
www.febem.be
- **FERUBEL Vlaanderen vzw**
 Vrijheidslaan 80
 1080 Brussel
 Tel. 02 414 05 25
 Fax 02 414 01 35
info@ferubel.be
- **FOST PLUS**
 Martinus V straat 40
 1200 Brussel
 Tel. 02 775 03 50
 Fax 02 771 16 96
fostplus@fostplus.be
www.fostplus.be
- **Interregionale verpakkingscommissie**
 Kunstlaan 10 – 11
 1210 Brussel
 Tel. 02 209 03 60
 Fax 02 209 03 98
info@ivcie.be
www.ivcie.be
- **NIRAS**
 Kunstlaan 14
 1210 Brussel
 Tel. 02 212 10 11
 Fax 02 218 51 65
www.niras.be
- **OVAM**
 Stationsstraat 110
 2800 MECHELEN
 Tel. 015 284.284
 Fax 015 203 275
info@ovam.be
www.ovam.be
- **RECUPEL vzw**
 A. Reyerslaan 80
 1030 Brussel
 Tel. 02 706 86 20
 Fax 02 706 86 13
info@recupel.be
www.recupel.be

- **VAL - I - PAC vzw**
Koningin Astridlaan 59 bus 11
1780 Wemmel
Tel. 02 456 83 10
Fax 02 456 83 20
info@valipac.be
www.valipac.be
- **VITO**
Boeretang 200
2400 MOL
Tel. 014 33 55 11
Fax 014 33 55 99
vito@vito.be
www.vito.be
- **Verbond der Verzorgingsinstellingen**
Guimardstraat 1
1040 Brussel
Tel. 02 511 80 08
Fax 02 513 52 69
post@vvi.be
- **Vereniging van Openbare Verzorgingsinstellingen vzw (VOV)**
Gildenstraat 9-11
1000 Brussel
Tel. 02 286 85 50
Fax 02 230 66 94
www.vov-info.be

6.4 Afkortingen

- ADR: Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route.
- AEEA: Afgedankte Elektrische en Elektronische Apparatuur
- ARBIS: Algemeen Reglement inzake de Bescherming tegen Ioniserende Straling
- BBT: Best Beschikbare Technieken
- FAGG: Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten
- FANC: Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle
- LAF: Laminar Air Flow
- NIRAS: Nationale Instelling voor Radioactief Afval en Verrijkte Spleijstoffen
- NRMA: niet-risicohoudend medisch afval
- NuTeC: Nucleair Technologisch Centrum (onderzoeksinstituut verbonden aan de Xios Hogeschool Limburg)
- PCB: polychloreerde bifenylen
- PRESTI: preventie stimuleren
- RMA: risicohoudend medisch afval
- RVT: rust- en verzorgingstehuis
- VITO: Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek

Bijlage 1: Lijst van tabellen

Bijlage 2: Lijst van figuren

Figuur 1	Beslissingsschema voor de verwerking van medische afvalstoffen
Figuur 2	Beslissingsschema voor het veilig verwijderen van HEPA-filters
Figuur 3	Stroomschema voor radioactief gecontamineerd afval

Bijlage 3: Bibliografie